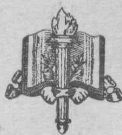
DIN PUBLICAȚIILE
„INSTITUTULUI PEDAGOGIC ROMÂN"
DIRECTOR: PROF. G. G. ANTONESCU

RADU PETRE
PROFESOR DE PEDAGOGIE — PITEȘTI

CONDUCEREA DE SINE A CLASEI

EDIȚIA II
(revăzută și cu adăogiri)

„CULTURA ROMÂNEASCĂ", S. A. R.
INSTITUT DE EDITURĂ
BUCUREȘTI, I. — Str. PITAGORA 16—18

PREȚUL L...

DIN PUBLICAȚIILE
„INSTITUTULUI PEDAGOGIC ROMÂN"
DIRECTOR: PROF. G. G. ANTONESCU

RADU PETRE
PROFESOR DE PEDAGOGIE — PITEȘTI

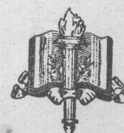
Conducerea de sine a clasei

I. Noua filosofie a educației:

1. *Criticile aduse învățământului moral tradițional.*
2. *Preconizarea unei metode nouă. Principiile acesteia.*

II. Experimentări în spiritul nouei metode.
Concluziuni.

EDIȚIA II
(revăzută și amplificată)

„CULTURA ROMÂNEASCA", S. A. R.
INSTITUT DE EDITURĂ
BUCUREȘTI, I. — Str. PITAGORA 16—18

CONDUCEREA DE SINE A CLASEI

„Cei mai mari educatori ai noştri
sunt faptele noastre zilnice".
FR. W. FÖRSTER

In loc de Prefață

la ediția II.

Referatul Domnului Profesor Universitar G. G. Antonescu, către Casa Școalelor.

Cunosc mai de mult lucrarea D-lui Radu Petre asupra Conducerii de sine a clasei, *lucrare care a fost începută în seminarul meu de pedagogie.*

Scrierea, fiind bazată pe principii pedagogice moderne, serios studiate *și* experimentate *de autor, e de un real folos pentru membrii corpului didactic, cărora le va puteà sugerà ideea de a pune și ei în aplicare* conducerea de sine a clasei.

Deaceea o recomand pentru biblioteca școalelor normale și pentru celelalte biblioteci pedagogice.

Cosilier pedagogic:
(ss) G. G. ANTONESCU

Lămurire la Ediția I

Lucrarea de față este o încercare modestă de a pune la îndemâna acelora, cari se preocupă de problemele educației, un mănunchiu de experimentări, în spiritul unei îndrumări nouă de *educație morală și socială.*

Experiențele le-am început în urma convingerii, pe care mi-au trezit-o prelegerile d-lui profesor universitar G. G. Antonescu, *cu privire la sistemul de educație föersterian.*

S'a adăogat la aceasta și faptul că în acel timp conduceam — după cum se va vedeà — o clasă de elevi din cartierele mărginașe ale Bucureștiului, unde disciplina lăsà foarte mult de dorit.

Cele dintâiu încercări le-am făcut în mod îndoelnic, fiindcă bănuiam că un asemenea sistem de educație — unde disciplina e dată pe seama elevilor — *presupune numai școlari mari.*

Deși lucru greu la început, cu toate acestea — după trecere de câteva luni de zile — începem să întrezărim rezultatele binefăcătoare ale noului sistem. Elevii iau în serios conducerea de sine a lor și se întrec în îndeplinirea cât mai conștiincioasă a însărcinărilor date.

Elementarele funcţiuni, date la început numai anumitor elevi, se lărgesc şi organizarea se completează în aşa fel că la un moment dat fiecare şcolar e răspunzător de cevà în mijlocul micului organism social: clasa.

Pentru justificarea experienţelor, cât şi pentru înţelegerea noului sistem de conducere de sine a clasei, am socotit că e nevoe să expun mai întâi principiile călăuzitoare, după Fr. W. Foerster, reprezentantul nouei metode şi apoi înfăptuirile practice, pe care le-am înfăţişat aşà cum au decurs, fiindcă am credinţa că vor prezentà mai mult interes.

R. P.

PARTEA INTÂIA

A. — NOUA FILOSOFIE A EDUCAŢIEI

I. — Tendinţe de îndreptarea învăţământului în genere.

Pretutindeni, se încearcă astăzi a se îndreptà învăţământul pe cărări mai bune, aducându-se un spirit nou de învăţătură, bazat pe *o mai largă înţelegere a sufletului copilului şi pe o mai bună preţuire a realităţilor sociale,* în mijlocul cărora se desfăşoară viaţa acelora cari trebue să treacă prin aşezămintele de cultură, pe care le numim şcoli.

Noua filosofie a educaţiei pretinde şcoalei de azi să aibă mai multă grijă de a *face din elevi puteri creatoare,* apelând la predispoziţiile lor naturale, la *spontaneitatea lor,* la dorinţa de a-şi manifestà şi a-şi pune în mişcare toată fiinţa şi *cugetarea proprie,* contribuind astfel la *adevărata desvoltare liberă a personalităţii lor.*

Şcoala de azi cere deasemenea să se preţuiască mai mult *realitatea,* care este însăşi viaţa. Ea trebue să urmărească şi o pregătire pentru viaţă, în senzul participării efective la viaţă, printr'o exercitare liberă a tuturor forţelor de care dispune fiinţa umană,

punând-o în situația de a-și *înfăptuì ceeace cuprinde* cu mintea.

In vremurile de față, această tendință se îndreaptă cu deosebire asupra învățământului moral, și social, care a început să ià o desvoltare considerabilă, devenind una din preocupările cele mai de căpetenie ale pedagogiei.

Problema educației morale și sociale a fost desbătută cu foarte multă competență din partea referenților, la *congresul internațional de educație morală*, ținutul *la Roma în 1926*, când s'a discutat *posibilitatea unui cod moral universal* ca bază a educației și desvoltarea personalității în societate, familie și școală.

Cu acest prilej, menționăm părerea delegatului din New-Jork, M. Adler, care cere ca *școala să fie o familie pătrunsă de moralitate*, în care toți membri să se ajute între ei.

Practica să fie urmată de Ethical Culture School, unde învățământul este conceput, în așa fel ca elevii să se ajute unul pe altul și unde fiecare *elev este chiemat la conducerea de sine.*

O astfel de cultură este o preparație serioasă pentru viața socială.

Educația trebuie să atingă toate chestiunile sociale și aceeasta a început să se înfăptuiască în timpul din urmă prin înființarea unui mare număr de opere sociale, înfloritoare și active, cum este de pildă *Cru-*
Educația morală a făcut obiectul și celui de al

* * *

Educația morală a făcut obiectul și celui de al

1) L. Dugas : l'Education 1927 pag. 191–192.

doilea congres al asociației profesorilor de pedagogie din țara noastră, ținut la București, în zilele de 28 și 29 Decembrie 1928 unde și-au spus cuvântul și câțiva dintre cei mai distinși profesori universitari.

Iată ce scrià la câteva zile după ținerea congresului, D-l profesor universitar S. Mehedinți, în ziarul Universul.

„Congresul profesorilor de pedagogie a dovedit ori cui că suntem în curent cu tot ce este esențial în mișcarea pedagogică din alte țări.

Cu privire la *educația morală* s'a recunoscut fără înconjur, că trebuie să se ia măsuri urgente, fiindcă aceasta s'a neglijat mult în școalele noastre.

Cu o impresionantă liniște, ca o mărturisire dela suflet la suflet, oameni de mare experiență (cu tâmplele albe), au împărtășit colegilor lor rezultatul unor anchete conduse cu multă discrețiune... iar *părerea unanimă a fost aceea că școala noastră nu dă tineretului educația care ar trebui s'o încunune.*

D-l profesor universitar S. Mehedinți mai adaugă la aceste rânduri și următoarea afirmație:

Lucrul devine extrem de greu, când ne gândim că lipsa educației hotărăște nu numai soarta individului ci însăși soarta națiunei.

Indată după răsboiul mondial, găsim în multe părți din țară, manifestându-se o grijă pentru educație.

Un oarecare domn N. N. Alexandru, scria în ziarul „Universul" un articol întitulat *„O ligă pentru educația morală"*, în care arată cu durere absența educației morale, întrebându-se unde ne duce instrucția de azi?

Până nu e prea târziu, trebuie să luăm măsuri, ca

idealurile morale, să desvolte în copii *sentimentul de demnitate morală*, sădind în ei iubirea pentru muncă, care e sprijinul oricărei existențe.

E necesar să le deșteptăm dorința de *a creia*, de a zidì prin muncă. Pentru aceasta, D-l Alexandru propune o *ligă pentru educația morală*, în senzul ligei pentru educația morală în Anglia, fondată în anul 1897, care a făcut mari servicii Anglo-Saxonilor.

Intemeetorii ei au crezut că una din cele mai importante și vitale probleme este *educația persoanei morale.*

După exemplul acestei ligi din Anglia, s'a format mai târziu o asemenea ligă și în Germania, precum și în multe țări din Europa.

In senzul acestei dorințe, a luat ființă la Oradea Mare, *o ligă a bunătății.*

O doamnă institutoare, Ecaterina Dan, demnă de toată admirația noastră, în dragostea sfântă pentru țară și pentru educația tinerelor vlăstare ale neamului românesc, a fondat *„Liga Bunătății"*, împrejurul căreia s'au adunat o seamă de intelectuali.

Liga, — spun statutele ei — va înființà *biblioteci cu material de lectură morală și distractivă, cinematograf, muzeu.*

Va protejà diferite cooperative între copii, în scopul nobil, încurajându-i la inițiative.

Va orândui copii vagabonzi prin ateliere și școli.

Intr'un cuvânt va face pe copii școalelor de astăzi, să învingă toate tendințele ce sunt protivnice bunei educații.

La Timișoara societățile de ocrotire, de educație precum și școalele au îmbrățișat programul ligei din

Oradea și un comitet de doamne și mulți intelectuali au și pus bazele unei astfel de ligi și în Banat.

E un semn bun al vremilor noi, care va da roade, *dacă inițiatorii vor avea dragoste și puteri de a merge mereu înainte, în opera ce au început.*

Criticile aduse învățământului moral-tradițional.

Până în vremea din urmă, învățământul moral a fost predat în chip cu totul teoretic. Măreția și încrederea în adevărurile morale au impus educatorilor și metoda de urmat.

Pentru a exercità o influență morală asupra elevilor, în general, educatorii porneau dela abstracțiuni și sfârșiau când și când prin povestiri, cu scopul de a fixa mai bine acele abstracțiuni, servindu-se astfel de *metoda deductivă.*

Insăși lecturile din manualele didactice erau alcătuite în așà fel ca să se poată scoate din ele *cu orice chip o învățătură morală.*

Desigur aceasta erà o intenție bună, însă n'a putut dà roade îndeajuns, fiindcă învățământul astfel predat erà prea *abstract*, prea dogmatic, prea *lipsit de convingerea celor cari îl primeau și prea fără nici o legătură cu înfăptuirile practice, cu experiențele zilnice ale școlarilor, cu aspirațiunile lor intime către forță, libertate și independența caracterului.*

La ce bun doctrina cea mai frumoasă când nu ești în stare să lupți contra tentațiilor din lumea din afară? — Pentru ce să-ți frământi mintea — pâ-

nala mecanizare — cu repetarea diferitelor precepte morale, fără ca să te preocupi de felul cum s'ar puteà să-ţi creezi deprinderi bune de purtare faţă de tine şi faţă de membri societăţii?

Fără îndoială că normele şi aprecierile de conduită, pe care le scoatem la fiecare materie de învăţământ — *potrivit principiului moralizării învăţământului* — sunt de folos pentru educaţia şcolarilor, însă este ştiut că învăţăturile morale nu te fac mai bun de cât în fericite împrejurări.

Norme de acestea se scot zilnic în şcoalele noastre de educatori, le găsim anunţate pe coridoarele sălilor de clasă, sau chiar în clase, se afişează pe străzi, în grădinile publice, etc..... şi ne mirăm adeseori de ce nu se respectă asemenea precepte şi de ce şcolarii noştri şi majoritatea membrilor societaţii nu devin mai buni!

Aceasta însemnează că rezultatul aşteptat dela şcoală nu trebue să mai fie învăţarea normelor pe dinafară şi afişarea lor, ci *practicarea însăşi a acestor norme*, pentru creearea de deprinderi bune, care să *steà la baza întregei educaţii.*

Ca în toate domeniile, şi în învăţământul moral, şcoala de azi nu se mai poate mărgini la un învăţământ pur teoretic, ci la acesta trebue adăogată *activitatea*, adică o sumă de *deprinderi tari, dobândite prin exerciţii*, fiindcă, în ultima analiză, *valoarea şi senzul vieţii este ideea în înfăptuire, idealul în acţiune.*

Atâta vreme cât va fi un învăţământ moral numai *teoretic, dogmatic* şi *abstract*, el va rămâne cu desăvârşire neînţeles şcolarilor şi fără nici-o valoare.

Iar pe de altă parte, cât timp se vor întrebuinţà procedee de *represiune exterioară* şi *riguroase*, cât timp se va face uz numai de *autoritate, dresaj şi supunere oarbă şi constrângere fără consimţământul celui ce este educat*, nu vom face de cât să nimicim personalitatea umană. Şi pentru aceasta suntem răspunzători faţă de generaţiile, care ne sunt încredinţate să le educăm.

Preconizarea unei noui metode de îndrumare moralo-socială a tineretului.

Chemarea şi trezirea mulţimei la *conducerea de sine*, precum şi îndatoririle *politico-sociale*, impun şcoalei noui *metode de educaţie.*

In aceste momente de refacere totală — când aşezămintele vechei autorităţi par sfărîmate — educatorii sunt preocupaţi de chipul cum trebue să lumineze tinerele generaţii asupra ideilor noui de organizare socială.

Prin nouile metode de îndrumare *moralo-socială*, se tinde a se introduce în şcoli însăşi formele de organizare socială. Prin acestea se urmăreşte să *se dea individualităţilor un loc de frunte*, orientând minţile tinere, asupra îndatoririlor de *om* şi *cetăţean*, cultivându-le în acelaş timp *sentimentul demnităţii şi al răspunderii personale în mijlocul colectivităţii.*

Această nouă îndrumare morală, e o încercare de educaţie socială de primul rang — după cum se va vedeà — şi întrezărim prin aplicarea fericită

a ei, o vieaţă şcolară şi o lume *mai bună* şi *mai dreaptă*, în care fiecare îşi va găsì *locul său, după însuşirile date de natură* şi după *felul cum a ştiut să şi le pună în valoare printr'o activitate proprie.*

a) *Principiile nouei metode.*

Noua metodă apare ca o protestare contra metodei vechi tradiţionale, *ca o revoltă împotriva autorităţii, constrângerii, dresajului şi ascultării oarbe*, care nimicesc fiinţa umană.

Principiul vechei metode erà supunerea fără şovăire. Voinţa individuală-inferioară, cu toate capriciile şi toate pasiunile care o copleşau, erà supusă şi sdrobită printr'un procedeu din afară înnăuntru. Şi aici erà eroarea fundamentală.

Acest fel de supunere descurajează pe copil şi nimiceşte orice tendinţă spre personalitate.

Din contra, noua metodă voeşte să lucreze dinăuntru în afară. *Ea face apel la consimţimântul elevului, la puterea lui de a înţelege, şi-l îndeamnă să-şi înfrâneze această voinţă inferioară prin propria sa forţă.*

Cu chipul acesta, în locul descurajării răsare curajul, iar în locul nimicirii fiinţei, *apare simţimântul demnităţii, ca o consecinţă a respectului individaulităţii copilului.*

Se va aveà însă grijă — ca de dragul respectului individualităţii — să nu se înlocuiască o exagerare prin alta, adică să se treacă dela o asprime prea mare la o libertate fără margini, fiindcă şi aceasta e tot aşà de periculoasă pentru formarea caracterului.

Un exemplu îl avem în America.

Datorită influenţei considerabile exercitată de lucrarea scriitoarei suedeze, Ellen Key: „*Secolul copilului*", unde se face apologia respectului individualităţii în gradul cel mai mare, asistăm astăzi *la exagerări* în ceeace priveşte aplicarea principiului.

Sunt în America şcoli, care n'au de loc disciplină, lasă pe copii să facă tot ce le place, tolerându-le orice slăbiciuni, fiindcă trebue să se respecte individualitatea.

Sunt deasemenea profesori americani, cari se tem într'atâta de a cere elevului un efort serios asupra lui, în cât în preocuparea lor de a redà copilului „*totul*" interesant, uită că şcoala *trebue să aibă în viaţa ei cevà serios şi o transformă într'o grădină de copii, unde instinctul jocului este fundamentul unic al întregei activităţi.*

Desigur, zice *Foester* (1), asemenea procedee le-am privi destul de bine dacă pământul ar fi o ţară de belşuguri şi dacă, îndată după ieşirea din şcoală, copilul ar puteà să schimbe în dulceţuri tot ce-i va apăreà penibil şi neatrăgător. Dar viaţa nu este aşa!

Alături de bucurii ea este împletită şi cu greutăţi şi nemulţumiri, cărora trebue să le facem faţă.

Constrângerea rigidă şi brutală nu prepară pentru viaţa reală, în care se pune preţ mare pe *autonomie* şi iniţiativă *personală*. Insă educaţiunea, care lasă pe elev să facă ce-i place, e mult mai periculoasă în ceeace priveşte elementul de energie, la care in-

1) Fr. W. Förster: *L'école et le caractère*, pag. 113. Ed. V-a.

dividul trebue să apeleze, pentru a face faţă greutăţilor vieţii.

Cui se datoreşte această lipsă de precizare a metodei în ce priveşte educaţia caracterului, se întreabă Foerster? *Tocmai obscurităţii doctrinei educaţiei libere.*

Intr'adevăr — spune Foerster — această metodă în afară de sugestiunile preţioase, ce le conţine, suferă de un rău comun tuturor intelectualiştilor. Găsim în ea prea multe abstracţiuni, prea multe generalităţi şi nu destulă viziune concretă şi precisă asupra omului, aşà cum este.

Dacă s'ar prezentà spiritului toată complexitatea naturii umane, nu s'ar vorbì de libertate şi personalitate în termeni aşà de generali şi de vaporoşi. Va trebuì să se definească cu preciziune: Ce se înţelege prin aceste noţiuni!?

Sunt în om astfel de contraste, în cât liberând o parte a naturii sale, duci la sigur pe cealaltă în robie.

Trebue dar să ştim precis: ce trebue să lăsăm liber şi ce să constrângem? Cărei părţi *din fiinţa noastră să-i dăm libertate? Ce este personalitatea?* (1).

Acestea sunt întrebările fundamentale, la care încearcă să răspundă Foerster, înainte de a trece la formularea principiilor sale morale-practice.

In analiza problemei, întâlnim la Foerster o profundă cercetare psichologică a naturii umane:

El descoperă în individ două elemente luptându-se

1) F. W. Förster: L'école et le caractère pag. 111.

şi dela aplanarea conflictului între ele, depinde reuşita noastră în formarea caracterului.

Aceste două elemente sunt: *supunerea şi libertatea.*

Pe deoparte, omul ca membru în societate, ca element al colectivităţii, trebue să cedeze cevà din pornirile sale, trebue să se *supună;* iar pe de altă parte, firea individului om din zi în zi creşte în aspiraţiile sale spre *independenţă,* spre *libertate.*

Dacă înlăturăm disciplina, devenim sclavi ai capriciilor, iar dacă înlăturăm libertatea, devenim sclavii *mediului.*

Pentru a se înţelege mai bine unde trebue îndreptată libertatea, Foerster face o analiză profundă a diferenţii dintre *individualitatea* şi *personalitatea* morală, fiindcă el crede că toată confuziunea a plecat dela aceste două noţiuni.

„Se confundă continu *individul* şi *persoana,* eul *simţurilor* cu eul *spiritului, independenţa exterioară* şi *autonomia interioară* (1).

Nu se ştie ce este personalitatea şi nici cum s'o ajutăm a se liberà.

Această confuzie fundamentală, între individualitatea naturală şi persoana spirituală, se manifestă în multe din scrierile contemporane.

Partea periferică — spune Foerster — lumea sentimentelor şi a dorinţelor de tot felul, acea prin care omul ia contact cu mediul, aceea prin care e legată viaţa sa animală şi socială inferioară, această parte constitue *individualitatea omului.*

1) Fr. W. Förster: L'école et le caractère pag. 113.

Ea se caracterizează *prin împrăştierea energiei voluntare în direcţia diferitelor impresiuni venite din lumea din afară.*

Dar, mai este o altă parte internă, care constitue persoana sau personalitatea, ce stă în partea cea mai profundă a vieţii spirituale şi pe care nu o vom puteà liberà de cât în măsura în care vom ajutà sufletului să pună stăpânire pe simţuri şi pasiuni.

Această personalitate se caracterizează prin concentrarea energiei voluntare, în vederea realizării unor norme morale superioare.

A dà libertate *individului*, însemnează a dà libertate capriciilor fatale, pornirilor naturale, poftelor şi pasiunilor; a face deci ca lumea externă să stăpânească pe om.

Această libertate va ajutà desvoltarea pasiunilor şi va face pe individ dependent, rob, al condiţiunilor externe, *supus celui mai riguros determinism cauzal.*

Iată dar o libertate, care duce la robie, zice Foerster.

Acum se înţelege dela sine că *libertatea trebue dată personalităţii.* Această trebue să comande individualităţii.

Ea va fi voinţa centrală, care va trebuì să dea ordin voinţei periferice, individualităţii naturale.

Iată drumul spre libertate: *fireşte spre o libertate cu alt înţeles şi posibilă.*

Insă această stăpânire a sufletului, această spiritualizare a omului întregime nu se câştigă de cât cu mari sforţări.

Aici avem un drum extrem de greu, fiindcă e vorba de cea mai grea luptă: *a omului cu el însuşi.*

Trebue ca individualitatea să fie redusă la o deplină supunere, la o distrugere chiar, dacă voim să înălţăm personalitatea superioară.

Iată chiar cuvintele lui Foerster:

„*Trebue ca individul să moară, dacă persoana trebue să reînvieze sau — dacă se găsesc aceste vorbe prea aspre — trebue ca individualitatea să fie redusă la o completă supunere, dacă personalitatea superioară trebue să ajungă la putere* (1).

Personalitate înseamnă drumul virilităţii şi pe el nu poate merge de cât acela, care s'a deprins să facă sforţări şi să-şi exercite voinţa în acest scop.

Azi, când se vorbeşte de cultivarea personalităţii, nu avem în vedere personalitatea morală, ci tocmai individualitatea naturală. Nu se are în vedere manifestarea forţelor creatoare, capabile de a redà fiinţa superioară, ci mai curând acele dorinţe ale individualităţii de a *suprimà barierele,* care se opun *pasiunilor, instinctelor şi capriciilor.* E tendinţa de a face să triumfe animalul în om.

Acest cult excesiv al individualităţii, al drepturilor şi al trebuinţelor sale, e o dovadă de degenerare şi nu de sănătate morală — zice Foerster — fiindcă cu cât un organism slăbeşte, cu atât devine mai sensibil, pentru excitaţiile venite din lumea din afară.

1) Förster: L'école et le caractère, pag. 115.

Din contra, un apel la disciplina personală nu conţine de cât sugestiuni favorabile sănătăţii.

Ceeace trebue a ne îngriji — spune Foerster — e ca *personalitatea spirituală să-şi deà consimţământul, altfel cu greu vom puteà impune o disciplină.*

Foerster analizează elementele psihice ale supunerii voite, şi găseşte că există în fiecare fiinţă umană o tendinţă înnăscută, de a face ca elementele superioare să domine pe cele inferioare.

Copiii, cari — mai mult de cât adulţii — trăesc continu în concret, aspiră totdeauna, adesea fără ca să ştie, la *ascultare*, fiindcă e cevà divin în natura lor.

Rolul educatorului nu e de a constrânge ci de a dà ajutor acestor elemente eroice.

Nu trebue să pretindem o supunere oarbă, *ci o supunere conştientă, voită, fiindcă supunerea liberă e adevăratul triumf al educaţiei.*

Lucrul de căpetenie e ca disciplina *să nu mai fie prezentată numai din afară*, să nu se mai facă apel la motive exclusiv *sensibile* şi de a doua mână, ci să fie pusă în legătură cu ce e mai profund în fiinţa omenească, traducând aceasta în limba *conştiinţei copilului.*

Toate serviciile ce le vei cere, toate îndatoririle ce le vei impune, leagă-le de *voinţa liberă*, care se ascunde în adâncul naturii omeneşti.

Căutaţi şi puneţi la lucru partea aceasta din om, care din plăcere şi iubire ştie să-şi ià asupră-şi sarcini grele şi eroice.

Dacă arătăm elevului că există în el această tendinţă şi că are şi puterea de a o realizà, atunci el

va căutà să se arate demn de încrederea noastră.

Pentru aceasta va trebui să prezentăm supunerea nu ca un jug, ci ca o faptă de onoare, pe care i-o cerem: *Toate acţiunile să pornească dela el; el să fie autorul răspunzător a tot ce face,* fiindcă profesorul nu poate stà toată ziua după şcolar, cu armele disciplinei în mână şi apoi când şcolarul va rămâne singur, cine ne va garantà că va urmà cele impuse de noi?

Prin acest fel de argumentare, Foerster se ridică la unul din principiile cele mai valabile în educaţia caracterului: *principiul responsabilităţii.*

Să se deà loc *independenţii şi răspunderii personale, pentru a forma personalităţi,* pe cari să te poţi bizui la un moment dat.

Aceasta ar fi cuvântul de ordine în educaţia morală a tinerimii.

Pentru aceasta ar spune Foerster educatorilor de pretutindeni:

Lăsaţi copiilor maximum de spontaneietate!

Nu întrebuinţaţi disciplina autoritară, care le paralizează voinţa!

Asociaţi copiii la conducerea clasei şi a şcoalei!

Deprindeţi-i a cugetà prin ei înşi-şi, căci numai aşa vom aveà personalităţi în viaţă.

Un caracter nu se poate formà fără eforturi personale şi în consecinţă este indispensabil de a stăruì, de a *provocà* în viaţa tinerilor şcolari, exerciţii de *responsabilitate, de curaj, de aptitudini,* pentru a învinge dificultăţile serioase ale vieţii şi a face faţă

situaţiilor grele, care-i aşteaptă, fără a se lipsì de datorie (1).

Singura cale ce permite unui individ de a se face mai bun nu este nici de a-i face morală, nici de a-l ţine continuu sub pedepse, ci de a-i dà responsa*bilităţi, deprinzându-l cu exerciţii de tot felul.*

In consecinţă nu trebue să ne adresăm mereu gustului natural, care duce la distracţii, jocuri şi exerciţii uşoare, de tot soiul, ci *năzuinţelor superioare ale voinţei,* care trebue să *ajungă să păşească falnic către o biruinţă asupra materiei.*

Dacă trebue să limitaţi individualitatea, întăriţi — spune Foerster — cât mai mult legătura cu fiinţa spirituală, care vreà să fie liberă prin *luptă* şi *victorie.*

Faceţi ca voinţa centrală să primeze asupra voinţei periferice, personalitatea morală asupra individualităţii naturale.

Numai atunci omul nu va mai aveà sentimentul sclaviei: *libertatea şi disciplina se vor împăcà într'o sferă înaltă.*

b) Mijloacele recomandate de Förster pentru triumful personalităţii asupra individualităţii 2).

1. Convorbiri asupra pornirilor rele ale şcolarilor.
2. Stabilirea mijloacelor de luptă împotriva lor.
3. *Exercitarea voinţei individuale în acest sens.*

---

1) L'éducation, Iunie 1922 *„Nouvelle education"*.

2) A se vedea în această privinţă şi: *Religia creştină ca principiu educativ, studiu* în opera: Din problemele pedagogiei moderne, *de d-l G. G. Antonescu.*

1. In cel dintâiu *stadiu* — spune Foerster — se înţelege că educaţia nu se poate lipsì de constrângere, deoarece copii mici nu vor puteà pătrunde şi înţelege înălţimea principiilor morale înfăptuite.

Scopul educaţiei este însă: *spunerea liberă.*

Pentru a ajunge la supunerea liberă, se porneşte dela *îndatoririle* şi *conflictele* zilnice, ce se ivesc în viaţa şcolară.

2. *După stabilirea mijloacelor de luptă,* fiecare elev se sileşte şi face sforţări, spre a îndeplinì tot mereu ceeace şi-a pus în gând.

Simplele lecţii de convorbiri vor duce cu timpul la lecţii speciale, consacrate pentru lămuriri morale, care n'ar luà locul instrucţiunilor religioase, ci le-ar întregì prin aplicaţiuni practice.

In această privinţă Foerster are un manual: *„Pour former le caractère"*, tradus în româneşte de d-l N. Pandele, sub titlul: „Cartea Vieţii", în care se dau norme de purtare în viaţă, făcând pe elevi să priceapă importanţa *luptei contra noastră înşi-ne* şi a urmărilor ce le au obiceiurile rele pentru individ şi societate.

Din punct de vedere pedagogic, această carte nu reprezintă altcevà decât efortul autorului de a introduce *metoda intuitivă în ştiinţa foarte neglijată a educaţiei morale.*

Cartea e un lanţ de exemple, care mai de care mai sugestive. Valoarea exemplelor constă în aceea că se dă copiilor *intuiţia faptelor bune, sau rele,* în mod concret şi atrăgător, prin tonul afectiv, *pe care-l conţin.*

Foerster a înţeles că principiile teoretice oricât de

temeinic şi de strâns înlănţuite ar fi, rămân adeseori abstracte şi reci — mai ales pentru copii — fiindcă n'au destulă putere de convingere. Exemplele, bine alese însă, înfăţişează totdeauna plastic şi colorat principiul, şi-i dau viaţă.

Puterea extraordinară a exemplelor, date de Foerster, creează un entuziasm adânc, care pune în mişcare întreaga viaţă: *simţul dragostei, al adevărului, al dreptăţei, al bunei cuviinţe;* toate te cuceresc.

„A respectà şi-a aduce la îndeplinire aceste datorii face parte de aici înainte, din vieaţa însă-şi, ca una din funcţiile ei organice, spune traducătorul cărţii.

După cum îndeplinirea unei nevoi organice aduce acea îndestulare a trupului sănătos şi voios, înfăptuirea acestor datorii morale lasă în urma lor o adâncă mulţumire a cugetului, împăcat cu sine, cu semenii săi, cu viaţa. O linişte, o pace până acum necunoscută, coboară asupra întregei noastre fiinţi", ca un har dumnezeesc. Cunoşti, în sfârşit, în toată plinătatea şi în toată curăţia lui, un simţimânt, care mai înainte numai arareori se lăsà asupra sufletului: *bunătatea* îşi face cuib trainic în inima noastră [1]).

Aceste lecturi recomandate de Foerster sunt intuiţii vii morale, care pun în lumină idealurile *pozitive*: prietenia cea mai *perfectă*, sacrificiul *cel mai sublim*, adevărurile cele *mai înalte*, etc. spre care trebue să năzuim.

Ele sunt ca o completare a metodei sale.

Se va zice însă: *Care-i noutatea adusă de Foerster?*

---

1) Fr. W. Förster: Cartea vieţii, trad. de N. Pandele, pag. XI.

Metoda intuitivă în învăţământul moral, de care ne vorbeşte Foerster e mult mai bogată.

Şi în şcoalele noastre s'a întrebuinţat intuiţia prin prezentare de *tablouri religioase* sau *morale*, însă numai pentru fapt în sine.

Foerster *prinde prin intuiţie vizuală faptul şi-l urmăreşte în toată complexitatea lui.*

El nu se mulţumeşte de pildă să zică: *„aceasta e o faptă violentă, voi nu trebue să faceţi aşà!"* nu!

Aceasta e o aparenţă înşelătoare de educaţie morală. Trebue să punem sub ochii copiilor *conţinutul total* al unei *acţiuni*, toate *repercusiunile* şi toate simţirile ce se produc în *interiorul făptuitorului*, care-i paralizează şi *omoară în el* tot ce are mai de preţ.

Se va arătà deasemenea şi urmările ce le are o faptă rea şi pentru societate.

Copilul trebue să-şi reprezinte concret chipul în care se prezintă *mânia, invidia, minciuna, violenţa,* etc., precum şi ce efecte fac pasiunile în el, făcându-l atent că acestea atacă mai întâiu sănătatea morală, pentru a nimicì mai în urmă şi viaţa fizică însă-şi.

Foerster pleacă dela copil şi nu dela legi, ajutându-l a interpretà bine propriile sale *experienţe* şi când acestea lipsesc i se *proectează viaţa copilărească* în scene de cinematograf, spre a-i evocà, înainte de discuţii şi de înfăptuire, tot domeniul *actelor, raporturilor şi conflictelor umane.*

3. După discutarea normelor de urmat şi alegerea mijloacelor de înfăptuire, se trece la *exercitarea voinţei individuale* mai întâiu şi apoi la educaţia individualităţilor exercitate, pregătindu-le pentru viaţa socială de mai târziu.

Educaţia caracterului nu se obţine numai prin simple convorbiri morale, ci teoria va trebuì să fie în relaţie adevărată cu o practică: *Cultura activă a voinţei.*

Aci Foerster se desparte cu totul de curentul *educaţiei libere excesive,* de şcoala individualistă, reprezentată prin scriitoarea suedeză, Ellen Key, pare că se apropie de curentul educaţiei severe, reprezentat prin Paulsen, însă îşi crează un altul propriu, *bazat pe cultura activă a voinţei,* însoţită de *înţelegerea* şi *consimţimântul elevului.*

Faceţi apel la personalitate, la mica personalitate a copilului, să se supună nu de *frica nuelii, nici de dragul promisiunii, ci din adâncul sufletului său.*

Faceţi să vadă în ordinea pe care i-o cerem, nu o povară, ci un lucru demn, un lucru necesar, *un drum către libertate.*

Foerster ne atrage necontenit atenţia asupra importanţei exercitării voinţei. Sunt unele lucruri grele şi neplăcute — zice el — în care nu mai putem apelà la atenţia involuntară şi care sunt totuşi cel mai bun mijloc de a educà voinţa, căci trebue o luptă pentru a învinge neplăcerea.

Nici viaţa şi nici virtutea nu sunt jucării. *Şcoala este alcătuită pentru a opune individului un ordin superior lui în materie de muncă şi cultură.* Trebue să obişnuim pe copil să facă binele oricât de neplăcut ar fi: farmecul obişnuinţei va fi de ajuns să-l facă să găsească în el plăcere.

Marele merit al lui Foerster este că porneşte dela observarea vieţii intime a şcoalei şi bazat pe aceasta dă multă atenţie *exerciţiilor de voinţă individuală.*

Fără puterea organizatoare a unei *voinţi statornice până şi în cele mai fine şi mai gingaşe emoţii ale conştiinţei şi ale iubirii,* sunt fără nici un preţ; toate aceste emoţii devin de-abià atunci caractere când voinţa le ià asupră-şi şi le ridică la cea mai înaltă *consequenţă* şi *statornicie.*

Fiindcă energia în acţiune şi energia în rezistenţă sunt cu totul deosebite şi exerciţiile — zice Foerster — trebue făcute deosebit:

De aci prima îndrumare practică:

1. Deprindeţi pe elevi să facă exerciţii întru *energia în faptă,* prin îndeplinirea *statornică* şi neclintită a unui plan, împotriva tuturor stinghererilor dinăuntru şi din afară.
2. Indrumaţi elevii să facă exerciţii întru *energia de înfrângere,* în puterea de *rezistenţă* şi de *renunţare*[1]).

Dar el nu se opreşte aci. Când personalitatea spirituală a ajuns vie şi puternică, prin şcoala supunerii şi a renunţării, creată de exerciţiile de voinţă individuală, se poate lăsà copilului libertate, dându-i-se multă încredere şi răspundere în acelaş timp în mijlocul colectivităţii. Astfel ajunge Foerster la înfăptuirea principiilor sale teoretice, creind următoarele forme mai importante, care au şi fost aplicate în multe părţi:

c) *Formele sistemului försterian*[2]).

1. *Conducerea clasei prin opinia publică.*
2. *Conducerea de sine a clasei.*

---

1) Fr. W. Förster: Indrumarea vieţii.

2) Vezi şi: *„Pedagogia morală contemporană"* Revista Educaţia No. 1 (3–4) şi 7–8 1922, studii de d-l G. G. Antonescu.

3. *Conducerea de sine a întregei școli* (școală stat).
4. *Educația reciprocă între școlari.*
(Solicitudinea morală a elevilor distinși față de cei slabi).

1. *Conducerea clasei prin opinia publică.*

Conducerea clasei prin opinia publică are la bază principiul *„cooperației"*, în locul constrângerii rigide.

Profesorul socotește că elevii la început n'au încă experiență multă și destulă cunoștință a vieții pentru a-i lăsà singuri.

El se mărginește a le cere *colaborarea*, încredințându-le anumite *însărcinări* și anumite *responsabilități*, cerându-le să se achite conștiincios de ele; iar altă dată le cere părerea în privința măsurilor de luat cu un elev, care nu se poartă bine, sau asupra notării lui în privința învățăturii.

In acest caz profesorul *conduce cu ajutorul sentimentului general al clasei*, câștigându-și simpatia printr'o atitudine demnă și binevoitoare. In orișice imprejurare se cere și părerea clasei.

Pentru aceasta se face apel la elementele bune, mai ales când e vorba să stăpânești clase cu o populație numeroasă.

„Elementele rele își dau curând seama că agitația lor, nu numai că nu va fi contagioasă, dar va fi chiar reprobată și reprimată de către colegi[1]).

Ingrijind bine de elementele bune, cei răi vor pornì, fără șovăială, după cei buni și vor renunțà la intențiile lor rele.

1) G. G. Antonescu „Din probl. ped. moderne", pag. 169.

Atât timp cât profesorul va conduce singur, școlarul va rămâne perfect indiferent la toate încălcările, pe care colegii lui ar putea să le facă asupra legii. Dimpotrivă dând elevilor o parte însemnată, în sforțarea care trebue făcută pentru a asigurà ordinea, le vom deschide o perspectivă nouă de înțelegerea vieții.

2. *Conducerea de sine a clasei*

După această organizare, școlarii se conformează de bună voie unor reguli (principii), pe care ei înși-și le-au stabilit și aprobat, și nu unor prescripțiuni, la stabilirea cărora n'au luat parte și cărora li se supun de frică.

Prin introducerea acestei forme, Americanii s'au gândit la nevoia de a pregătì din vreme pe copii pentru virtuțile morale, indispensabile formelor înaintate ale societății.

Ei au înțeles că singură autonomia dă *cuvântului libertate adevăratul înțeles.*

3. *Conducerea de sine a întregei școli.*

Americanii au mers mai departe. Ei au lărgit sistemul conducerii de sine al clasei la școala întreagă și au ajuns la ideea formării unui *stat școlar democratic*. In această organizare avem realizată ideea de conducere de sine în chipul cel mai complet.

Elevii se reunesc în adunări generale regulate, pentru a-și alcătuì propriile lor legi și a-și alege reprezentanți, cari în calitate de *judecători*, de funcționari *ai sănătății publice, de inspectori, de casieri*, etc., veghiază la executarea acestor legi — bine înțeles sub

supravegherea profesorilor, cari cei dintâiu le-au dat lămuriri indispensabile unei astfel de organizaţiuni [1]).

Acest sistem de şcoală stat a răsărit din nevoia ce s'a simţit în unele cartiere ale marilor oraşe, unde şcoalele erau populate de copii aşà de furioşi încât trebuià să se ţină un poliţaiu în permanenţă în curtea şcolii în timpul recraţiilor, pentru a împiedica nebuniile şcolarilor.

Pretutindeni — ni se spune — că această organizare are o înrâurire binefăcătoare şi constitue un mijloc puternic de a deprinde pe copii cu: *ordinea şi disciplina de sine*, atât de necesară în viaţă.

Inventatorul şcoalei-stat, M. *Wilson Gill*, ne dă preţioase lămuriri. El înfăţişează şcoalele stat ca cel mai bun leac împotriva lipsei de energie şi a corupţiei politice, care minà democraţia americană.

Cel mai puternic factor de educaţie socială nu e o cuvântare abstractă asupra *îndatoririlor* şi a *responsabilităţii*, ci însăşi exerciţiul unei *responsabilităţi*. După un învăţământ, care captivează şi convinge, e foarte *important de a indicà tinerilor cum pot luà ei în mână educaţia lor*.

4. *Solicitudinea morală a elevilor distinşi faţă de cei mai slabi* sau *Educaţia reciprocă între şcolari*.

Aplicând acest sistem, nu e vorba de supraveghere şi denunţare ca altădată, ci de o *emulaţie*, care îndeamnă pe elevi de a se ajutà între ei şi a-şi face educaţie *reciprocă* din diverse puncte de vedere.

In anumite instituţiuni catolice s'au instituit „*îngeri păzitori*". Fiecare copil este moralmente responsabil de un altul mai mic; el trebue să-l ajute, ca să-şi ţină lucrurile în ordine, să-l ferească de pedepse, etc.

[1]) Förster: L'école et le caractère, pag. 180.

In cazuri dezesperate, cel mai bun remediu va fi poate de a face apel la câţiva îngeri păzitori din aceştia.

Educatorul va întrunì patru sau cinci camarazi ai deliquentului şi le va zice:

„Vedeţi, nu pot să chem la ordine şi să pedepsesc mereu un astfel de elev. Eu nu sunt un jandarm! Nu puteţi să vă ocupaţi voi puţin de el? Nu poate să aibă şi el buni amici cari să-l sfătuiască?", etc.

Acest sistem reprezintă o forţă morală şi educativă de primul ordin. Pentru aceasta în loc de a interzice ajutorările între elevi, trebue să le *organizăm într'un scop educativ*.

Iată ce scrie inventatorul acestui sistem, cu privire la rezultatul ce-l poate dà:

„Nu-i nimic pe lume mai îmbucurător de cât să vezi un copil simţitor, în mijlocul celorlalţi copii simţitori şi vioi, silindu-se să-şi instruiască prietenii, interesându-se de tot ceeace fac, bucurându-se de progresul lor, de buna lor purtare, îndreptându-le greşelile, când cu blândeţe, când cu cea mai mare severitate, dar rămânând totdeauna răbdător, cu toate că el repetă fără încetare aceleaşi greşeli. Odată acest sprijin terminat se *întoarce la munca lui, fără nici-o pretenţie, ca şi cum n'ar fi făcut de cât cevà foarte natural*.

Acest spectacol, văzut nu odată sub ochii mei,

m'a edificat şi m'a condus la o metodă care poate să dea spiritului tineresc cea mai serioasă orientare morală" (1).

Aplicând acest sistem în viaţa socială-şcolară, cultivăm *simţimântul solidarităţii, camaraderia* *şi amiciţia*, în măsura cea mai largă posibilă.

Vor găsì aci elevii cele mai frumoase ocaziuni pentru a-şi exercità simţimintele cele mai înalte faţă de cei slabi.

In această privinţă se citează cazuri foarte înduioşătoare:

Un elev erà să rămână repetent.

Protectorul său adresează clasei următorul raport [2])

„Cel mai bun lucru ar fi ca W. să poată trece clasa împreună cu noi, deoarece cred că se va găsì între noi ca între cei mai buni prieteni.

Dacă îl părăsim va aveà cu totul alţi camarazi şi aceştia poate că nu vor aveà aceeaş stimă pentru el... Nimeni nu se va ocupà de el şi nu se va simţi mai bine. Ba s'ar puteà chiar să rămână încă odată repetent. El va fi sdrobit şi va devenì nenorocit.

Trebue să ne mai amintim că e şi orfan şi că nu are decât pe mama sa.

Ştim bine că nu e destul de sârguitor, dar am puteà face o încercare. Mă voiu ocupà mai mult de el şi-l voiu ajutà atât cât voiu puteà"... [3])

Iată, în aceste neînsemnate ocupaţiuni ale puternicilor faţă de cei slabi, o frumoasă ocaziune pentru exercitarea — după cum am mai spus — a celor mai nobile sentimente.

1) Förster: L'école et le caractère, pag. 89.
2) Förster: L'école et le caractère, pag. 91.
3) Fr. W. Förster: L'école et le caractère, pag. 92.

Cu aceste lămuriri principale, putem trece la aplicaţiunile practice, făcute cu elevi de curs primar.

B. EXPERIMENTĂRI IN SPIRITUL METODEI NOUĂ

PARTEA DOUA

EXPERIMENTARI IN SPIRITUL METODEI NOUĂ

INCERCARE DE CONDUCERE DE SINE A CLASEI

1. Motivele încercării.

Fusesem numit institutor la o școală mărginașă din București (1).

Din cele dintâi zile, constatasem o mare dezordine, mai ales în ceeace privește *venirea regulat la școală*.

Cei mai mulți elevi se prezentau murdari și fără un pic de bun simț. Erau răzbunători la moment, neatenți în fapte, la vorbă și cu deosebire *lipsiți de simțul emotiv,* fiindcă nimic nu-i impresionà. Afară de acestea *pârâtori* în orice clipă.

Cum apărea institutorul în clasă, auzeai din toate părțile: „Domnule-ăsta m'a 'njurat". Altul: „ăsta m'a bătut", X îmi dă brânci" sau „m'a tras de urechi", etc. Și reclamațiile nu se mai sfârșeau. Nu mai vorbesc de cele ce se petreceau în recreație și cu deosebire pe stradă!

Vedeai la ei o prea mare lipsă de respect față de institutorii școalei.

1) Șc. primară de băeți No. 25, Șoseaua Măgurele, București.

Iată aci o mică anchetă în privința apucăturilor rele:

Ancheta s'a făcut în scris, cerându-le elevilor să spună sincer ce obiceiuri urâte au și aceasta fără să se iscălească, de oarece aveam mai mult siguranța sincerității.

Prezenți în momentul anchetei au fost 73 din 75.

50 mi-au spus că *înjură* de tot felul de lucruri (paște, grijanie, candelă, cer, mamă, etc.).

60 *se bat* pentru călimară, toc, etc. (unul a și *rănit cu briceagul pe un altul).*

18 se trântesc și-și sparg capetele, se lovesc cu pietre, pentru ca să se răzbune, făcându-și singuri dreptate.

13 aleargă cu derbedeii pe câmp, strică ouăle păsărilor, *le iau puii, trosnesc capse pe șinele trenului, nu respectă pe bătrâni,* se poreclesc, etc.

4 *fumează,* iar unul *joacă cărți.*

O parte din elevi mi-au scris că majoritatea din ei mint pe părinți și profesori, nu merg la rând pe stradă, nu salută, se joacă cu foc, se agață de tren, se urcă în copaci, se atârnă de trăsuri, se trag de urechi, dau cu pietre, aruncă căciulele și pălăriile, *rup cărțile altora, pun pietre pe șină,* întărîtă câinii, nu țin socoteală de grădinile oamenilor, etc...

Procentul cel mare îl formà al celor cari se *băteau, înjurau* și *mințiau.*

Culegeam zi cu zi, tot ceeace se obișnuește a se lăsà în părăsire — deși lucru foarte important — și cugetam ce s'ar putea face?

In acest timp, am fost invitat la o serbare, dată de elevii unui liceu din Capitală (Iunie 1919) la „Teatrul Național".

Socoteam că numai la elevii cei mici și cu deosebire, la cei de pe la școlile mărginașe — se petrec lucruri de necrezut. Mă înșelasem, precum adesea se înșeală mulți dintre noi.

CLASA CU CARE S'A FĂCUT EXPERIENȚELE
(Șc. No. 25 b. Buc. Șoseaua Măgurele)

I. Președintele clasei.
II. Cel mai aspru judecător.
III. Secretarul ședințelor.
IV. Inspectorul general al Sănătății publice.

La această serbare, am văzut lucruri şi mai grave. Mulţi dintre elevi erau fără pic de ruşine, fără demnitate şi fără respect, faţă de profesorii lor, de părinţii lor, şi de instituţia pe care o reprezintă.

Băteau din palme fără rost, spuneau cu glas tare vorbe urîte, şi imitau glasurile feluritelor animale.

Aceşti elevi vedeau pe părinţii, pe profesorii şi pe directorul liceului lor, pe ministrul şcoalelor chiar şi totuşi nu se ruşinau.

Apăruse directorul la tribună, pentru a-şi ţine cuvântarea de deschidere şi aşteptà să se facă linişte. Nici în acest timp nu s'au putut stăpânì. Se auzeà: bravo! „Să facă apelul" sau: „Haide mai repede, mult să mai aşteptăm"?

Ceeace observasem la elevii dela şcoala primară, precum şi la cei dela liceu, nu erà cevà întâmplător, ci cevà care dăinueşte poate şi astăzi în multe din şcolile noastre.

Imi ziceam că vechiul sistem de educaţie trebue schimbat din temelie, fiindcă altfel şcoala nu-şi va mai aveà nici un rost.

Influenţat — după cum am amintit în prefaţă — de preţioasele indicaţii dela cursul d-lui profesor G. G. Antonescu, date cu privire la sistemul de educaţie foersterian, am început să mă pun în curent cu lucrările lui Foerster şi să încerc ca disciplina să o dau pe seama elevilor.

2. Cele dintâi încercări.

Le-am făcut într'un mod nehotărît şi cu foarte puţină încredere, mai ales că erà o încercare cu elevi mici.

Am cerut elevilor de clasa III-a, pe care-i aveam, numai câte un mic serviciu, dându-le unele însărcinări şi anumite *răspunderi*, pe care erau rugaţi să le îndeplinească în mod conştiincios.

Astfel, făceau pe rând: Unii de serviciu în clasă, pentru *curăţenie* şi *aerisire* — cum de altfel se obişnueşte în şcolile noastre, — alţii cercetau *temele scrise, desemnurile izbutite şi obiectele executate din argilă, în cursul săptămânei*, etc. Incetul cu încetul, funcţionarii s'au înmulţit, aşà fel în cât aproape fiecare erà ocupat cu cevà.

3. Convorbiri cu privire la crearea de deprinderi bune (convingere raţională).

După aceasta am început să discutăm cu toţii asupra unor anumite lipsuri şi să căutăm şi mijloacele pentru a ni le îndreptà. Astfel a *răsărit ideea de a şi executà ceeace ne puneam în gând*. Deoarece, mulţi din copii veneau foarte neregulat la şcoală, am căutat cu toţii să ne creem *deprinderea de a venì regulat.*

Pentru aceasta am cercetat, împreună cu elevii, în ore speciale, care sunt cauzele *întârzierii şi dacă* nu cumva am puteà să le înlăturăm.

Cei mai mulţi aduceau motivul că *au fost la pâine, apă, au tăiat lemne, n'au ceas, că au crezut că nu* e *târziu,* etc. După multe desbateri între ei, ajutaţi de mine, toate aceste motive au căzut. Nu rămânea decât ca fiecare să se hotărască să nu mai întârzie, deoarece şi la pâine se puteau duce mai de dimi-

neaţă, apă vor putea aduce deasemenea mai de vreme, lemne vor puteà tăià după masă; dacă n'au ceas, vor auzì fluerând maşinele şi să nu mai creadă că nu e târziu, fiindcă acesta nu e un motiv serios.

Dărâmându-se toate scuzele ce le aveau la îndemână cei cari nu veneau la vreme la şcoală, ajungem la formularea următoarei norme: *„Ne-am hotărît să fim punctuali"*.

Această hotărîre s'a scris furmos pe un carton şi s'a afişat în clasă, rămânând înţeleşi ca fiecare să facă sforţări spre a o îndeplinì.

4. O zi mare.

La început mergeà forate greu. Timp de 7 luni, am stăruit în acest sens şi la 20 Iunie 1919 notez în carnetul meu de note zilnice ca un eveniment.

Toţi cei 75 elevi, pe cari îi aveam în clasa III-a, au fost prezenţi la orele 8 dimineaţa şi lucru de preţ, toţi au fost găsiţi curaţi şi în deosebi cu batiste, pe care veşnic le uitau acasă, din lipsă de deprindere.

In timpul când notam acest fapt, privirile tuturor erau îndreptate asupră-mi şi fiecare părea curios să afle ce va urma după aceasta?

Intr'o linişte plină de seninătate şi cu un sentiment puternic de satisfacţie sufletească, m'am adresat elevilor şi le-am spus că cea mai fericită zi din viaţa mea şcolară, cel mai preţios dar, ce mi l-ar fi putut face cineva, sunt ei toţi, cari au început să mă înţeleagă.

Le-am vorbit apoi că această punctualitate valo-

rează mai mult de cât orişice cunoştinţă şi că acela care ştie să-şi măsoare timpul dă dovadă de *pricepere, de voinţă, de om întreg.*

Au fost tare impresionaţi când le-am spus că în Anglia chiar copii dela vârsta de 7—8 ani se servesc de ceasornic, învăţând să-şi petreacă timpul în mod inteligent.

Le-am povestit apoi un fapt petrecut la o şcoală primară dela ţară, când un elev de clasa II-a primară, fiind oprit de tatăl său de a venì la şcoală, deoarece voià să-l trimită cu vitele la păşune, băiatul nu-l ascultă şi-i răspunde că, *trebue să se ducă la şcoală"*.

Tatăl se necăjeşte pe el şi după ce-l bate, îl desbracă de haine şi-l lasă numai în albituri şi cu capul gol, îl închide în casă şi pleacă la câmp, împreună cu toată familia, după cum se obişnueşte în unele părţi ale câmpului.

Copilul nu găseşte altă scăpare decât la fereastră, pe care o deschide şi iese afară, printre zăbrelele de fier ale ferestrii şi aşà cum erà se pomeneşte învăţătorul cu el la şcoală.

Fiind întrebat ce i s'a întâmplat de se prezintă aşà târziu, răspunde că tatăl său nevoind să-l lase la şcoală, a aşteptat închis în casă până a plecat la câmp şi apoi a ieşit pe fereastră, pentru a venì la şcoală.

Dupăce i se aduce laude, pentru dragostea sa de şcoală, cât şi pentru curajul său, e privit de toţi ca un erou şi luat ca pildă.

Erà cevà solemn pentru ei toţi acest lucru, ca şi cum un mare eveniment le-ar fi schimbat întreaga fiinţă.

5. Crearea unui birou special de control.

După aceasta ne-a venit în minte să înfiinţăm un birou special, pentru a notà şi a aduce la cunoştinţa institutorului şi a părinţilor, pe cei cari veneau târziu la şcoală şi fără motiv.

Astfel, după funcţionarii *curăţeniei, ai cercetării scrisului, desemnurilor şi ai cercetării obiectelor făcute din pământ sau lemn,* funcţionari aleşi de clasă prin aclamaţii, s'a numit un funcţionar care să însemneze pe cei cari încă mai obişnuiau a venì cu câte 5—10 minute mai târziu la şcoală.

La sfârşitul săptămânei, acest funcţionar erà obligat să facă un raport, unde aducea la cunoştinţa institutorului şi a clasei numele celor cari au întârziat în cursul săptămânei de cel puţin trei ori şi propunea să fie *judecaţi* şi pedepsiţi în cazul când erau găsiţi că au lipsit fără motiv.

In cazuri mai grave, aceştia erau amendaţi cu 25 bani, sumă fixată chiar de către elevi şi de care amenzì ştiau şi părinţii, atunci când li se aplicà, pentru ca să nu ceară bani pentru altcevà şi astfel să se deprindă a minţi pe părinţi.

Banii, încasaţi ca amendă, se depuneau casierului însărcinat cu fondul clasei, din care se *cumpărau cărţi pentru biblioteca clasei* şi adeseori se ajutau

şi elevii săraci, cari se sileau la învăţătură, cu câte un caet, o peniţă, colori, etc...

Iată un raport din partea funcţionarului respectiv:

Domnule institutor,

Vă aduc la cunoştinţă că în cursul acestei săptămâni elevii... X. Y. Z... au întârziat dela şcoală în trei zile dearândul.

Vă rog să-i judecaţi şi să le aplicaţi pedeapsa ce li se cuvine.

2 Maiu 1919.... (ss) G. O.

6. Alţi funcţionari.

In afară de cazurile de întârzieri de câte 10—15 minute, ba chiar şi de câte o oră, erau alte împrejurări în care unii din elevi lipsiau 1-2-3 zile.

Pentru aceştia s'a numit un alt funcţionar. Acesta la orele 10 dimineaţa — în recreaţia mare — când se făceà şi notarea absenţelor în catalog, scrià adrese prin care se anunţau părinţii de lipsa copilului lor şi erau rugaţi să comunice pe contra-pagină care este pricina pentru care copilul lor a lipsit dela şcoală în zilele de...

Iată modelul:

Domnule sau Doamnă,

Vă rugăm să ne răspundeţi îndată din ce pricină a lipsit dela şcoală elevul Cristescu I. în ziua de 3 Maiu 19...

Institutor X...

Părinţii motivau lipsa, sau vesteau că copilul a umblat haimana. Cu modul acesta se *făceà un control serios asupra fiecărui şcolar.*

Curierii, însărcinaţi cu aceste înştiinţări, le duceau părinţilor la orele 12, când ieşeau dela şcoală.

S'au întâmplat cazuri, când chiar părinţii spuneau neadevăruri, însă, îndată ce le descopeream, îi chemam la şcoală şi le arătam părerea de rău că nu ştiu să ne sprijine în folosul educaţiei *copilului lor.*

Iată aci şi un răspuns de-al unui părinte:

Domnule profesor,

Elevul Cristea Nicolae a lipsit în ziua de 3 Maiu, fiind reţinut de mine, pentru a-mi da ajutor la facerea unei uluci pentru grădină. Vă rog a-i motiva absenţa. Cu stimă.

(ss) M. Cristescu.

Se întâmplà adeseori, ca vreunul din elevii, cari lipsià să fie bolnav. Atunci unul din ei, aşà zisul funcţionar pentru *sănătatea publică*, se ducea acasă şi întrebà pe părinţi când s'a îmbolnăvit şi dacă erà rău bolnav, înştiinţam medicul de circumscripţie prin direcţia şcoalei. Cu modul acesta ştiam întotdeauna situaţia celor absenţi dela şcoală.

7. **Minciuna în şcoală.**

Procentul celor cari spuneau minciuni erà foarte izbitor la începutul organizării noastre.

Ii vedeam bine că se băteau, sau că se certau şi îmi spuneau că: *„nu-i adevărat”.*

Sau dacă erau reclamaţi şi aduşi să fie cercetaţi, se învinuiau unul pe altul: „ăsta m'a bătut”, iar celălalt repede răspundeà: *„Nu, domnule, el m'a bătut” şi aşà* nu puteam să sfârşesc niciodată.

Minciuna în şcoală, înfăţişându-se în felurite chipuri, am încercat să facem cevà pentru înlăturarea ei.

Pentru aceasta am procedat la aflarea cauzelor, pentruca apoi să ne gândim la mijloacele de vindecare.

a) *Anchete cu privire la minciuna în şcoală.*

Li s'a dat elevilor să răspundă la următoarea întrebare:

Din ce cauză spun câteodată minciuni?

Iată ce zic unii din copii:

1. Eu spun câteodată minciuni ca să *scap mai repede de pedeapsa,* pe care mi-o dă preşedintele.

(ss) N. P.

2. Eu câteodată spun minciuni, fiindcă m'am *deprins de mic să mint.* Dar, câteodată sunt nevoit să spun minciuni ca să *scap din vreo încurcătură.*

(ss) O. P.

3. Spun minciuni adesea fiindcă *nu ştiu cine mă împinge să spun neadevăruri.*

(ss) R. O.

4. Eu spun minciuni câte odată ca *să nu mă dau de gol.* Eu mai spun minciuni că aşà *sunt deprins.* Dar de-acum înainte am *să mă lupt ca să nu mai spun minciuni.*

(ss) S. I.

Din restul exemplelor, majoritatea spuneau minciuni ca să scape când *întârziau dela şcoală,* stând

de vorbă pe drum sau prin vagoanele de tren din apropiere. Adeseori mințeau că au fost la pâine, apă, sau au tăiat lemne, când se întâmplà să nu-și scrie sau să nu știe să citească. Că au scris, dar au uitat acasă, etc. . . . .

Aceasta e prima categorie de minciuni.

b) *Lupta contra acesteia.*

Cei cari spuneau, bunăoară că au fost la pâine, sau au făcut alte treburi pe-acasă, erau controlați imediat.

Deasemenea și cei cari spuneau că au scris, dar au uitat caietul acasă.

Se duceà în recreația 2-a un elev cu cel care și-a uitat caietul acasă sau altcevà și adeseori erà prins cu minciuna.

Cu modul acesta școlarii se fereau de minciuni și aproape că nu mai găseam copii cari să mai spună că au scris dar au uitat caetul acasă.

Iată ce zice un elev:

1. De când cu înființarea funcționarilor știu că m'am învățat minte să nu mai spun minciuni, fiindcă sunt prins imediat.

(ss) G. Constantinescu

A *doua categorie de minciuni.*

c) *Mai periculoase sunt minciunile când nu poți să le controlezi.*

Adesea furau și spuneau că n'a furat. Că au văzut cevà și în realitate n'au văzut nimic. Că au pierdut banii, pe cari i-au avut dela părinți ca să-și

cumpere cerneală sau caiete și în realitate n'au avut, etc.

Ce am făcut în asemenea cazuri?

In primul caz am văzut că mai de frică, mai de rușine remediul a fost găsit. Pe lângă controlul imediat, făceam apel și la sentimentul de onoare și demnitate al elevului, fiindcă acesta-i fondul real, prin care putem înlăturà cu succes minciuna chibzuită.

Ce am făcut cu minciuna produsă la întâmplare, dintr'un *motiv egoist,* fiindcă trebue *să se ià în vedere că, copii sunt foarte egoiști.* Pentru aceasta voiu cità un caz:

Un institutor din Zimnicea, actualmente la Turnu-Măgurele, îmi povesteà un caz de egoism și de răzbunare la un copil de cl. II primară.

Intr'o zi îl necăjise un elev foarte mult și i-a dat câteva nuele la palmă. (Cum se obișnuește câteodată prin școalele noastre). In timpul acesta, unul din elevii din bănci a început să plângă. Fiind întrebat, de ce plânge, acesta a răspuns că-i este frică și milă de camaradul lui.

Institutorul îl trimite afară.

După vreo trei zile, nu știu cum se face, îmi spunea institutorul în chestie, că mă necăjesc din nou. De data aceasta însă bat pe un altul. Cum i-am dat vreo două nuele la palmă, copilul care fusese lăsat să iasă afară, spunând că-i erà milă, de data aceasta a început să râdă cu poftă.

Intrebându-l de ce râde, a răspuns:

Păi, Domnule, ăsta m'a pârît odată la D-v.

Acelaș lucru spune și Foerster:

Ori de câte ori intră în joc persoana elevilor, nu mai avem siguranța că ei vor judecà bine acțiunile omenești. Metoda e însă simplă. Pentru aceasta va

trebuì să facem apel la ceeace e mai eroic în ei şi cu timpul îşi vor înfrânge şi partea aceasta egoistă.

Mai greu este atunci când copii spun minciuni dintr'un *instinct natural,* după cum s'a văzut mai sus, chiar din exemplele copiilor. „Aşà m'am deprins", „mi-a furat peniţa", sau „l'am văzut *domnule pe cutare cum l-a bătut pe* X. etc., fără să-l fi văzut... etc.

Acest sistem de a minţi, *dintr'un instinct natural, este mai periculos,* de cât acel ce minte după arta de a minţi, fiindcă pe urmele unei minciuni produsă la întâmplare e greu să te îndrepţi, spune d-l profesor Rădulescu-Motru: (1). Eşti ca pe o potecă plină de cotituri, unde nu ştii pe unde să apuci.

Alt mijloc pedagogic nu-i de cât tot apelul la conştiinţa lor şi *deprinderea de a face exerciţii de voinţă în acest senz,* în urma convorbirilor avute cu ei.

d) *Alte încercări.*

Pentru procurarea unui mai bogat material, pe baza căruia să înlăturăm deprinderea de a minţi, am dat elevilor următoarea temă:

Ce simt atunci când spun minciuni şi ce atunci când spun adevărul?

Iată câteva din răspunsuri:

1. Eu când spun minciuni simt cum îmi bate inima şi cum sângele svâcneşte în mine şi îmi vine să plâng dacă sunt luat de scurt.

Când spun însă adevărul sunt cu faţa zâmbitoare şi nu-mi este frică de nimic.

(ss) A. M. A.

---

1) C. Rădulescu—Motru: *Adevăr şi minciună.*

2. Când spun minciuni faţa mi se îngălbeneşte, sunt trist şi stau cu capul în jos. Mă mustră cugetul şi sunt gata să plâng dar mă căsnesc să mă stăpânesc, ca să nu mă cunosc, *dar tot mă dau de gol.*

(ss) X.

3. Iar un altul scrie:

Eu când spun minciuni, mă simt foarte nestăpânit. Inima îmi bate cu putere în mine, şi mă înroşesc din cauză ca să nu fiu prins cu minciuna. Stau cu capul în jos, ca să nu mă cunosc, dar faţa mă dă de gol.

Când spun însă adevărul, mă simt nepăsător, căci poate *să mă sucească ori cât ar vrea* şi nu-mi pasă, fiindcă ştiu că sunt cu sufletul curat.

Stan A. Filip, cl. IV
Şc. No. 25 Buc.

8. Justiţia şcolară.

Sprijiniţi pe aceste observări ale elevilor, am discutat apoi cât de frumos este ca cineva să spună adevărul.

Cu toate acestea, tot se mai găseau printre elevi mulţi cari spuneau minciuni.

Intr'o zi — printr'o împrejurare — ne vine în minte ideea înfiinţării *unui tribunal de judecată,* alcătuit din mai mulţi elevi.

Iată împrejurarea:

O colegă institutoare rugase pe un elev din cl. IV să aducă două pahare de apă de-acasă. Deoarece nu ne-am servit de ele, unul din elevi le-a aşezat în banca lui învelite într'un ziar.

In timpul recreaţiei, elevii au fost chemaţi în clasă

pentru repetiţie la cor şi institutorul ce-i conduceà i-a aşezat câte trei în bancă.

In acest timp unul din elevi a spart un pahar, fără să-l observe nimeni. La orele 12 ni se aduce cazul la cunoştinţă. Cercetăm pe cei trei, cari au stat în banca cu pricina şi toţi spuneau că nu ştiu, nu l'au spart.

Din trei trebuià să fie unul. Copiii din bancă spuneau: „E. T., domnule, fiindcă s'a schimbat la faţă" Alţii: ziceau: „e S., alţii M.

După o cercetare de un sfert de oră, n'am ajuns la nici un rezultat.

Intâmplător, în ziua aceasta, un elev lucrase din lemn o cruciuliţă foarte frumoasă şi cineva din bancă propuse *să jure toţi trei* pe crucea aceea.

Toţi au aprobat propunerea.

A doua zi, cei trei inculpaţi, după ce li s'a făcut din nou interogatoriul obişnuit şi fiindcă nici acum nu am putut descoperì vinovatul, au fost rugaţi să ià fiecare crucea în mână şi să jure că n'a spart el paharul.

In clasă erà o linişte desăvârşită şi privirile tuturor erau îndreptate către cei trei, cari trebuiau să jure cu mâna pe cruce.

Cel dintâi ezită la început să ià crucea în mână şi să jure. Din bănci copii strigau: „El e vinovatul, el".

Văzând că este acuzat, acesta se hotărăşte şi jură că n'a spart el paharul.

Cel de-al doilea însă, face *un jurământ semnificativ:*

„Jur pe sfânta cruce că nu sunt sigur dacă l-am spart eu, sau nu".

„El este, el", se auziau glasuri din toate băncile. Elevul cu pricina se uità la mine ruşinat şi-mi spune că a umblat prin bancă, în timpul când erau cu toţii la cor şi poate să-l fi spart el.

In urma acestei mărturisiri, întreb clasa: Dacă într'adevăr ar fi el vinovatul, ce pedeapsă i-aţi dà?

L-am ertà, fiindcă aproape a mărturisit.

Cu această împrejurare ià fiinţă *o comisie de judecată*, compusă din *doi judecători*", *preşedintele* şi un *secretar de şedinţă*, aleşi pe timp de o lună.

Cu acest prilej, i-am făcut în mod serios atenţi asupra marei importanţe de a spune cinevà adevărul, căpătându-şi prin aceasta încredre şi fiind şi cu sufletul mereu liniştit.

Am făcut multe exerciţii în această direcţie, îndemnând pe elevi, să redeà cu precizie, ceeace văd şi aud, chiar atunci când desemnează sau descriu o plantă sau un animal.

Am încercat şi unele experienţe, pe care le raportează un institutor din Breslau — cu privire la psichologia mărturisirii — spre a le arătà cât deneexacte pot fi observările lor — atunci când nu sunt atenţi — şi cu câtă uşurinţă pot fi aduşi la afirmări falşe.

Experienţa am făcut-o punând pe catedră 3 obiecte: un *toc*, un *briceag* şi o bucată de *cretă*.

După recreaţie numai câţi-va au observat creta, iar a doua zi, deşi catedra a fost goală, susţineau mulţi că au văzut cele trei obiecte.

Bine înţeles că aici a jucat foarte mare rol sugestia; dar prin aceasta îi facem atenţi pe copii cum pot să fie duşi în eroare de cineva.

Foarte impresionaţi au fost când le-am înfăţişat pe mincinoşi aşà cum ni-i arată Dante în „Infernul" său: *nişte oameni cari nu mai au faţă, pierd tot ceeace au în ei personal, n'au curajul de a fi ceeace sunt, iar înfăţişarea lor nu mai exprimă nimic;* sunt ca şi *pierduţi* şi nimeni nu mai poate avea încredere în ei.

Cu aceasta am trecut la *analiza sentimentului încrederii,* pe care trebue să-l avem, faţă de anumite persoane şi faţă de colegii noştri.

Cu modul acesta, am pornit la organizarea guvernării de sine a clasei, bazaţi pe sentimentul încrederii, *ridicând deci clasa la conştiinţa răspunderii.*

9. Educaţia socială în viaţa şcolară. Organizarea atribuţiunilor.

După ce li s'a vorbit elevilor de conducerea clasei de ei însu-şi în alte ţări, aşà după cum am încercat şi noi, s'a ales primul comitet prin voturi.

Au fost propuşi de către şcolari 9 inşi, ale căror nume s'au scris pe tablă şi din cari trebuiau să aleagă 4. Cel cu voturi mai multe trebuià să fie preşedinte, al doilea vice-preşedinte, iar restul, de doi judecători.

La început, elevii socoteau că glumim, însă văzând că lucrul e serios, şi-a scris fiecare pe votul său, numele a patru elevi din cei propuşi.

După terminare, s'a început strigarea voturilor.

Curiozitatea se mărea pe măsură ce se apropià cetirea tuturor voturilor. Alegerea a fost dreaptă, *deoarece aleşii erau elementele cele mai bune din clasă.*

Elevul care fusese ales preşedinte erà tare emoţionat. Il felicit pentru încrederea ce i-au acordat-o colegii lui (clasa) şi-l rog să se întrunească, cu ceilalţi trei, pentru ca să numească funcţionarii respectivi. Dacă socotesc însă că cei actuali şi-au îndeplinit bine datoria să-i menţină.

I se dă apoi preşedintelui ca semn distinctiv o cocardă şi se stabileşte că rolul lui va fi de a convocà comitetul ales, de a-i duce lu cunoştinţă nereguli rapoarte de funcţionarii respectivi şi de a luà chiar măsuri în caz de nerespectare a celor hotărîte de clasă.

Numai lucrurile mai grele, pe care nu poate să le rezolve comitetul, le va aduce la cunoştinţă institutorului.

Vice-preşedintele înlocuieşte pe preşedinte — când acesta lipseşte şi face pe secretarul comitetului, alcătuind rapoartele generale, pe care le va ceti la şedinţa de judecată. Tot el împreună cu preşedintele, întocmeşte şi procesele-verbale, în urma ţinerii şedinţelor sau a alegerii unui nou comitet.

Iată unul din aceste procese-verbale:

PROCES-VERBAL

Astăzi 24 Aprilie, fiind zi de judecată, următorilor elevi, cari au venit târziu la şcoală şi cari au fost găsiţi murdari, li s'a dat următoarele amenzi şi pedepse:

1. D. D. a fost amendat cu 25 bani.

2. G. Gr. i s'a dat să scrie cinci rânduri.
3. O. A. P. care a fost găsit fără batistă şi nespălat prin urechi şi pe mâini, i s'a făcut observaţii şi i s'a dat să scrie 15 rânduri.
4. C. I. a fost iertat, făcându-i-se observaţii, etc..

Preşedinte, (ss) D. T. C.

Vice-Preşedinte, (ss) N. T. D.

10. **Dela şedinţele de judecată.**

a) Foarte interesante erau şedinţele de judecată, care se ţineau Sâmbăta în ora ultimă.

Judecătorii erau foarte severi în aplicarea pedepselor.

Când se întâmplà ca vreunul din elevi să aducă ca motiv de întârziere că a fost la *pâine* sau *apă*, motive pe care le înlăturaseră în primele discuţiuni, judecătorul respectiv îl certà foarte aspru, spunându-i că şi el a fost la pâine, dar cu toate acestea a venit la timp. *„Să i se aplice amenda de 25 bani, pentruca altădată să se înveţe minte!”*

In momentul judecării, erau unii elevi cari cădeau în altă greşală, minţind ca să scape de pedeapsă.

Clasa întreagă, care erà foarte atentă la discuţii şi care aveà dreptul să apere sau să acuze, îl judecà şi pedeapsa erà mai aspră.

b) *Preşedintele clasei pedepsit.*

La una din şedinţe, funcţionarul depe coridorul sălilor de clasă, care păstra ordinea şi curăţenia pe săli şi observà şi pe cei cari nu se descopereau când

intrau pe sală, ceteşte un raport în faţa judecătorilor prin care le spuneà că a notat pe listă şi pe elevul Dumitraşcu-preşedintele, fiindcă a intrat cu şapca în cap pe sală.

Unul dintre *judecători, (Dracea)* îi face aspre observaţii, spunându-i că el trebue să fie model şi cere să fie amendat. Preşedintele începe să plângă şi-şi cere scuze, spunând că o singură dată i s'a întâmplat şi aceasta din neatenţie.

Deşi a continuat să plângă, judecătorul nu l-a iertat, de cât prin intervenţia noastră.

c) *Inspectorul general al curăţeniei înlocuit de clasă.*

In şedinţa dela 8 Maiu, inspectorul curăţeniei a fost înlocuit prin unanimitate de voturi, deoarece aducea în faţa judecătorilor cazul unui elev care scrisese pe o bancă şi cerea pedepsirea lui.

E întreruptă şedinţa de mulţimea clasei, prin faptul că el însu-şi se iscălise pe o bancă.

Fără multă discuţie, s'a cerut cu insistenţă înlocuirea lui.

Simţul *dreptăţii* şi al *demnităţii începuse* să se manifeste puternic.

Altă dată copilul unui agent sanitar e găsit de câteva ori fără batistă.

Judecătorul îl ceartă aspru şi-i spune:

„Eşti băiat de doctor, nu ţi-e ruşine să vii fără *batistă*”.

Acesta îi spune că *„acum are batistă”*.

Bine, bine, dar trebue *să ai întotdeauna* nu numai la zile *mari*. Să fie amendat!

11. Alegerea unui nou comitet şi orânduirea funcţiunilor.

După trecere de o lună de zile, comitetul de con-
ducere şi toţi slujbaşii clasei, arătau înscris ce-au
lucrat şi apoi se considerau demisionaţi.
In urmă se procedà la noi alegeri, când se în-
tâmplà să iasă acelaş preşedinte şi aceiaşi judecători.
De menţionat este faptul că unul din judecători şi a-
nume cel ce a cutezat să pedepsească preşedintele
clasei, a fost menţinut întreg anul, fiindcă dădeà do-
vezi de mare pricepere şi de severitate şi dreptate
în aplicarea pedepselor.

Pentru a se vedea mai clar orânduirea funcţiunilor,
cât şi felul de organizare al funcţiunilor, citez aci unul
din *procesele-verbaale generale*, dela una din şedinţele
de schimbare de comitet.

PROCES-VERBAL.

Astăzi 19 Aprilie 1920, s'a făcut alegerea unui comitet.
Au fost propuşi spre alegere 9 elevi; S. D. N. etc..
Din aceştia patru au îndeplinit numărul voturilor, cerute
şi s'au declarat aleşi;
1. D. T. Const. *preşedintele*, întrunind 41 voturi, iar N.
A. P., D. G. şi C. I. C., având câte 39 voturi, s'a făcut
alegerea prin ridicarea de mâini şi din ei N. A. P. a fost
ales *vice-preşedinte* şi secretar, iar ceilalţi doi *judecători*.
Comitetul a numit apoi următorii funcţionari.
8 conducători la cl. I, II, III... pe X. I.
A. pe *sală*, B. la *poartă*, F. şi N. *la fântână*, X *pentru*
înştiinţarea părinţilor, V. *pentru menţinerea curăţeniei în*
clasă, N. *pentru venirea regulat*, C. inspector pentru *toc*,
creion, cerneală, D. *casier la cassa de economie*, E. *cassier*
al fondului clasei, D. C. *bibliotecar*, O. P. *pentru con-*

trolul casierilor, V. pentru cei cari nu ştiu *să se stă-
pânească*, N. pentru cei ce nu *sunt liberi să iasă singuri
în recreaţie*, etc. A. pentru *controlul temelor la compuneri*
şi I. pentru cele *de aritmetică*.

Pentru conducerea *corului rămâne* tot X., iar pentru
jocuri şi exerciţii de gimnastică va fi R. O.

Lectură pentru Sâmbătă vor face *D. N. V. şi I.*

Cei cari nu vor respecta ordinea şi regulamentul făcut
de noi şi aprobat de toţi, li se va aplicà următoarele pe-
depse;

1. Vor primi observaţii şi sfaturi.
2. Vor primi observaţii şi sfaturi.
3. *Observaţii serioase.*
4. 5 rânduri bine scrise.
5. 10 rânduri bine scrise.
6. 15 rânduri bine scrise.
7. 20. rânduri bine scrise.
8. Excluderea dela recreaţii şi jocuri.
9. Mutarea în altă bancă.
10. Scrierea pe tabloul elevilor cari nu sunt liberi.
11. Luarea dreptului de vot.
12. Darea afară din şcoală prin direcţia şcoalei.

S'au menţinut amenzile fixate în Ianuarie 1920, după cum
se vede mai jos:

1) Aşà, pentru *uitarea lucrurilor acasă*, 0,25 lei.
2) Pentru *căderea cărţilor din bancă*, deci pentru ne-
atenţie, 0,25 lei.
3) Pentru *venirea târziu* de cel puţin trei ori, 0,50 lei.
4) Pentru *necurăţenia ghetelor şi hainelor*, găsit de cel
puţin patru ori... 1 leu.
5) Pentru cei cari n'au *curat împrejurul* băncii lor, 0,25.
6) Pentru cei cari se vor găsi de 5 ori *murdari*, 0,50 lei.
7) Pentru furt, 1.50 lei.
8) Pentru *minciuni*, 0,25 lei.
9) Pentru cei cari *nu ştiu să se stăpânească* şi vorbesc
neîntrebaţi, 0,25 lei.
10) Pentru cei cari *fac praf*, fugind pe sală 0,25 lei.

Aceste amenzi au fost hotărîte de clasă într'o şedinţă specială.

Cum am mai spus, de aceste amenzi ştiau şi părinţii şi întrebuinţarea fondului strâns foloseà colectivităţii, mărindu-şi numărul volumelor din bibliotecă, sau ajutând pe elevii buni şi săraci.

Mai departe în procesul verbal se mai spuneà:

Cercetarea obiectelor lucrate din pământ şi lemn se va face Lunea şi a desemnurilor Joia; iar judecata Sâmbăta, când se va face şi *lectură* de anumiţi elevi.

S'a hotărît ca să se afişeze următoarele reguli, pentru ca să fie exerictate:

1. *Să nu răspundem răului cu rău!*
2. *Să nu vorbim neîntrebaţi în clasă.*
3. *Să ne deprindem să iertăm.*

Preşedinte (ss) Dumitraşcu C.

Secretarul şedinţei (ss) Nicolae T. Dumitru.

Incetul cu încetul organizarea s'a complicat. Fiecare funcţionar erà conştient şi responsabil de rolul pe care-l exercità şi aveà chiar autoritate asupra colegilor săi, sau asupra celor cari îi conduceà, dacă se întâmplà să fie la o clasă conducător şi sfătuitor de ordine.

In recreaţii elevii ieşau singuri şi veneau iarăşi singuri. Se aşezau la rând imediat după sunarea clopoţelului şi cei cari nu ştiau cum trebue să se poarte pe sală, în curte, la cişmea, etc., erau făcuţi atenţi de funcţionarul respectiv şi pedepsiţi de comitet în caz de nesupunere.

12. Din activitatea funcţionarilor clasei.

In şedinţa de Sâmbătă fiecare funcţionar erà dator să facă un raport despre activitatea ce a desfăşurat-o în cursul săptămânei:

Raportul sfătuitorului cl. II A.
(cetit în şedinţa dela 8 Maiu 1920)

Domnule Preşedinte.

Am onoare a vă comunicà că, de când sunt monitor la cl. II A. i-am învăţat pe copii multe lucruri bune.

Şi următoarele sunt:

1. *Să ştie să salute.*
2. *Să ştie cum să respecte pe d-nii institutori.*
3. *Să ştie cum să se poarte cu elevii: adică să nu se bată, să nu se ocărască*, etc.
4. I-am mai învăţat *să se lupte cu faptele rele.*

Şi mulţi din ei m'au ascultat şi mă bucur şi eu că au început să se îndrepte.

Funcţionarul cl. II. A. (ss) *C. M. C.*

Un altul cereà să rămână mai departe monitor.

Domnule Preşedinte,

Eu, subsemnatul, M. N. I. fost funcţionar al cl. II B. şi fiindcă începuse să-mi respecte sfaturile date, *vă rog a mă lăsa tot la serviciul acesta.*

Raportul casierului fondului clasei.

Domnule Preşedinte,

Am încasat dela tuns

Dela amenzi	12,50 lei
Dela băeţi pentru hârtie	1,75 „
	24,75 „
Peste tot . . .	38,00 lei

Mai avem 30 lei şi în total am încasat 68 lei.

Din banii strânşi am dat pentru cumpărare de cartoane 14,50 şi pentru o călimară la catedră 2,50.

Am mai ajutat pe M. I. cu 3 lei, pe N. A. F. tot cu 3 lei şi pe B. I. I. cu 5 lei, pentru ca să-şi cumpere fotografia clasei noastre.

Mi-a mai rămas 40 lei.

Casierul fondului clasei (ss) I. N. I.

Raportul casierului casei de economie a clasei.

Domnule Preşedinte,

Vă comunic că dela 24 Noembrie 1919 şi până la 8 Maiu 1920 am strâns 247 lei. Aceşti bani i-am depus la Soc. „Principele Mircea".

(ss) Casier I. S. C.

Iată aci un raport interesant prin procedeul ce-l întrebuinţează funcţionarul respectiv.

Domnule Preşedinte,

Următorii elevi i-am găsit fără batistă.

1. C. V. I. i-am făcut observaţii şi l-am notat în carnet.
2. G. S. C. găsindu-l murdar pe gât şi de două ori fără batistă, prima zi i-am făcut observaţii serioase şi *l-am trimis imediat să se spele.*

Inspector corporal (ss) C. I. C.

Cu mare atenţie erà ascultat raportul celui care se ocupà cu elevii cari nu erau liberi. Cei cari nu ştiau cum să se poarte singuri, erau trecuţi pe un tablou şi în timpul recreaţiei mergeau cu un fel de jandarm după ei.

Cei cari se îndreptau erau şterşi depe tablou, în urma propunerii funcţionarului respectiv.

Iată unul din rapoarte:

Domnule Preşedinte,

Am onoare a vă comunica că elevii I. L. G., L. I. I. şi T. N. V. s'au purtat frumos şi au ascultat de ordinele date.

De aceea vă rog să-i lăsaţi liberi.

(ss) C. F. I.

Unul din elevi se plânge că nu poate să-şi îndeplinească serviciul din cauza altui funcţionar.

Domnule Preşedinte,

Funcţionarul I. N. I., care este însărcinat cu serviciul de a nota pe băeţii cari lipsesc dela şcoală, *nu mă trimite cu bilete nicăeri. Vă rog să luaţi măsuri!*

Curier, (ss) V. D. I.

Raportul bibliotecarului.

Domnule Preşedinte,

In biblioteca clasei noastre avem până acum 41 volume. Săptămâna aceasta am împrumutat cărţi elevilor: X. I. Z...

Am hotărît să facem lectură din cartea: „*Zânele din Valea Cerbului*".

D. T. C. va ceti până la Păţaniile lui Voinea. In Sâmbăta ce va urma va citi N. T. D. pânăla „Suflă 'n terci" şi apoi D. T. despre „*Bâzâilă*", etc.

Bibliotecar, (ss) D. I.

Lecturile de Sâmbătă prezentau un deosebit interes pentru şcolari. Renunţau la recreaţii şi cereau să mai rămână şi după orele de clasă, numai ca să termine anumite bucăţi începute.

Elevii se întreceau cari *să prepare mai conştiincios*, pentru ca să iasă bine în faţa clasei, care totdeauna ştià să aleagă pe cei cari citeau cu simţ şi claritate. Nimeni dintre lectori nu veneà nepregătit, fiindcă bucata de cetit îi erà dată cu o săptămână înainte.

Raportul comitetului pentru cercetat lucrările din pământ.

Domnule Preşedinte,

La facerea obiectelor din pământ galben şi din lemn s'au distins următorii elevi:

1. B. I. a făcut o *doniţă*, un *pahar*, o *ceaşcă*, un *ciocan*, etc.
2. M. N. I. a făcut o *nicovală*, o *corabie* cu un marinar...
3. C. V. I. a lucrat o capră cu un ferăstrău.
4. N. A. P. a lucrat un *cocoş*, o *raţă*, un *melc*, o *găină*.
5. C. V. I. a lucrat o *cişmea*, o *casă de lemn*.
6. Cor. Em. o *scară din lemn*, o *masă* şi un *scaun*.
7. E. V., o *perie*, o *ceaşcă*.
8. B. M. G. O *maşină de gătit*, o *icoană*, o *cruce din lemn*.
9. C. F. I. Un *porumbel şi* o *pasăre sălbatică*.

Comitetul, (ss) X. Z. N. C.

Raportul comisiunei cercetării desemnurilor.

Această comisiune erà compusă din patru membri — (ca şi la cercetarea obiectelor lucrate din pământ) talentaţi la desemn — a căror însărcinare erà de a alege desemnurile cele mai isbutite şi de a le înfăţişà *în tablouri mari, cu care apoi împodobeau clasa*.

Acest mod de a înfăţişà în tablouri mari desemnurile elevilor are o mare valoare.

Creaţiunile lor proprii servesc de stimulent în orice

EXPOZIŢIA CLASEI

1. Sus: desemnurile colecţionate în tablouri.
   Jos: lucrările din pământ, lemn şi carton.
2. Stânga: Inspectorul sănătăţii publice.
   Dreapta: Şeful comisiunei cercetării desemnurilor isbutite.

moment şi fiecare se simte încântat când îşi vede lipit pe tabloul cel mare desemnul cu numele său.

Iată cum s'a lucrat:

Elevii erau provocaţi în ora de desemn, sau îndată după o lecţie de istorie, ştiinţe naturale, geografie, etc. să deseneze ceva în legătură cu cele învăţate.

De pildă s'a facut la cetire: *Iarna*.

Toţi elevii au desemnat pe o foae de hârtie iarna, aşà după cum şi-o închipuiau din descrierea din carte, sau cum şi-o amintesc ei că erà.

După terminare, desemnurile se prezentau comisiunei care le alegeà şi le lipea pe un carton mare, în mijlocul căruia scriau: *Iarna*.

Tot asemenea au alcătuit un tablou care reprezentà *primăvara*, *vara* şi *toamna*, etc. şi la sfârşitul anului clasa erà împodobită cu desenuri create de ei, *hărţi*, *chipuri de domni*, etc.

Iată aci şi unul din rapoartele comisiunii:

In cursul acestei săptămâni s'au distins la desemn următori elevi:

1. I. P. a desemnat o fetiţă cosând, o *corabie cu marinari* şi *un căţeluş*.
2. N. T. Un *copilaş cu un căţel*, un *cioban cu oi* şi un *ghiveciu cu flori*, un *marinar* şi *nişte oameni la coasă*.

Vă rugăm să-i treceţi pe tabloul elevilor distinşi.

Comitetul...

Desemnurile, ca şi obiectele lucrate din pământ, erau de trei categorii:

Unele din ele le făceau copiii ca mijloc de exprimare a cugetării lor.

Altele erau cu totul libere, lăsate la voia imaginaţiei lor; iar altele în foarte strânsă legătură cu învăţământul şi cu exprimarea exactă a ceeace văd.

Prin acest mijloc, am doscoperit elevi, cari deşi domoi în cugetare şi greoi la exprimare, făceau cele mai isbutite desemnuri şi cele mai corecte obiecte din argilă. Adeseori întâlnim elevi cari neputându-se exprimà verbal sunt lăsaţi repetenţi, fără nici-o cercetare mai de aproape.

Astfel, vom cità numai un singur caz, care pentru noi rămâne un *model viu* de felul cum trebue să ne studiem mai bine şcolarii, fiindcă, după cum spuneà Rousseau, cu siguranţă că nu-i cunoaştem.

Intre elevii de clasa III dela şc. No. 12 b. Bucureşti, am găsit în 1921—22, un elev care rămăsese repetent.

Cercetând mai de aproape care a fost motivul, aflu dela direcţia şcoalei că acest elev a fost lăsat repetent fiindcă se exprimà foarte greoi, erà bâlbâit.

In ora de desemn bag de seamă că desemnează cu o mare uşurinţă. L-am sfătuit pe urmă să facă exerciţii de vorbire cu glas tare acasă şi să-mi modeleze din pământ diferite obiecte.

Lucru surprinzător. Acest elev, care la început de-abià vorbeà, a început din ce în ce să vorbească mai clar, să aibă mai multă încredere în el; ba de multe ori nici nu se cunoşteà că e bâlbâit. In anul următor, (1922-1923) fiind în clasa IV, erà cel mai bun elev la desemn şi cu deosebire lucrà din pământ lucruri aşà de frumoase, în cât socoteam că e cel mai ***desăvârşit artist***.

Exprimarea în desemn şi modelaj erà aşà de clară

şi de perfectă, la acest copil, în cât ne minunam cum poate să execute un elev de 11 ani astfel de lucruri, în care vedeam o bogată imaginaţie.

Citez la întâmplare câteva din obiectele lucrate de el:

Păsări şi animale ca: *gâşte, lebede, cărăbuşi, câini, vulpi, urşi*, etc.

Acest copil ajunsese să facă compoziţii, datorită imaginaţiei sale.

De pildă: cea dintâiu compoziţie pe care a lucrat-o a fost *două pisici, dormind lângă o vatră;* apoi *un cioban lângă care se vedea oile sale şi un câine ciobănesc;* iar mai în urmă a făcut o scenă (din pământ bineînţeles) de o frumuseţe neobişnuită pentru un elev de cl. IV primară.

Inspirat, probabil din „Câinele Soldatului" de Gr. Alexandrescu, a *alcătuit un mormânt, dându-i numele de „Un erou necunoscut"*, lângă care zăceà un câine mort.

Scena erà chiar foarte înduioşătoare.

Prin mijlocul numirii comisiunilor, am avut prilejul să cunoaştem mai bine elevii, fiindcă îi descopereà chiar colegii lor şi cu modul acesta îi puteam tratà potrivit individualităţii lor.

Altfel facem de multe ori greşeli de neertat, cum e cazul citat mai sus.

Copii se cunosc mai bine între ei şi adeseori ne fac atenţi asupra unor subtilităţi pe care cu greu am puteà să le descoperim.

Pe lângă această ocazie de a cunoaşte individualităţile şcolarilor şi de a le pune în valoare de către însăşi colegii, *desemnul şi modelajul l-am luat*

ca sprijin în educaţia caracterului. Aceste două îndeletniciri *sunt un mijloc excelent pentru susţinerea tuturor nuanţelor de educaţie, fiindcă s'a constatat că centrul de educaţie al pedagogiei noui nu constă în a ne interesà ce cunoştinţe posedă elevul, ci cum reacţionează, deoarece aceasta este adevărata lui proprietate.*

Desemnul şi *modelajul* învăţă pe copil să creeze prin el însu-şi, fiind *în acelaşi timp şi un mijloc excelent pentru acte de voinţă.*

Când copilul execută un obiect, el reuşeşte să facă un act de voinţă, învăţând astfel din propie experienţă că: *„cine vrea poate"*.

13. Cu prilejul exercitării voinţei individuale.

„Caracterul se făureşte prin deprinderile mărunte şi simple ale vieţii de toate zilele".
Fr. W. Förster: Indrumarea vieţii.

Din numeroasele anchete ce le-am făcut, ajungem la concluzia că, elevii de curs primar (III-IV) sunt capabili de acte de voinţă şi de stăpânire de sine, atunci când îi îndrumăm, făcând apel la sentimentele eroice din ei. Şi ce mare importanţă au aceste deprinderi mărunte de fiecare zi!

Iată câteva din succesele individuale obţinute de elevii dela Şc. No 25 b. Bucureşti.

Act de hotărîre.

In ziua de... — dar nu importă data — eu tăiam lemne. Şi mereu dădeam cu toporul în lemn şi deodată, hait! mi-a scăpat toporul şi mi-a căzut pe picior şi

eram gata, gata să-l înjur, dar *m'am stăpânit*, fiindcă eu eram de vină.

(ss) R. O. cl. IV. Şc. No. 25 b. Buc. Şos. Măgurele

Act de voinţă.

In ziua de 12 Martie 1920, sora mea m'a bătut, fiindcă i-am perdut un inel. Eu mi-am pus în gând să mă răzbun şi să-i arunc în curte o cutie de pudră.

Mă tot gândeam cum să fac să i-o arunc, dar peste vre-o jumătate de ceas m'am răsgândit şi *m'am stăpânit*, fiindcă m'am gândit că au să mă afle şi aşà nu m'am mai răzbunat.

Am vrut să am voinţă.

(ss) I. N. I., Şc. 25, Buc.

Act de voinţă.

De sărbători când mă duceam la denie, un băiat mai mic ca mine avea şapca plină de chinoros şi ieşind din biserică mă plesnì drept în ochi. Şi eu vroiam să-l bat şi pe urmă *m'am stăpânit şi l-am iertat, fiindcă erà mai mic ca mine.*

(ss) Z.

Act de stăpânire.

Eu într'o zi venind de dimineaţă la şcoală cu un elev de cl. III şi vorbind de una şi de alta, acesta începu să-mi spună câteva vorbe urîte.

Am plecat înainte şi tăcui căci mi-am adus aminte de sfatul pe care ni l-a spus comitetul: „Nu răspundeţi răului cu rău".

Dar tot *nu-mi treceà necazul pe el* şi mă hotărăsc *atunci să mă răzbun* când o ieşi la 12 dela şcoală, şi să-l bat.

Dar când îl văzui ieşind, odată vrusei să dau în el şi atunci *mă stăpânii şi-l iertai.*

Acest elev se numeşte I. I. N. din cl. III.

(ss) S. A. F., 19 Aprilie 1920.

14. Rezultatele educaţiei prin responsabilitate.

Influenţa pe care o exercită asupra micilor şcolari onorurile unui post plin de răspundere este considerabilă.

Puterea funcţiunii ce li se comunicà prin încrederea ce li se arată, elanul ce-l dă, perspectiva de activitate pe domenii noui, schimbă întreaga fiinţă copilărească.

Foarte mulţi îşi corijează defectele, dându-li-se anumite însărcinări de onoare şi de încredere.

Iată aci câteva cazuri foarte interesante:

1. *Responsabilitate individuală.*

La şcoala de aplicaţie de pe lângă şcoala normală din Bucureşti, aveam un elev în cl. IV-a de o sburdălnicie de neînchipuit. Nu erà recreaţie în care să nu fie reclamat de ceilalţi colegi pentru bătaie, trânteli pe jos, etc.

Dându-i-se acestui elev — mai mult în glumă — funcţiunea de *inspector general al curăţeniei şi al ordinei*, ne pomenim într'o bună zi cu un element de o corectitudine şi o severitate excesivă faţă de ceilalţi colegi, cari nu respectau ordinea şi nu păstrau curăţenia.

Prin faptul că i s'a dat o funcţiune onorabilă şi în acelaş timp de răspundere, a fost îndepărtat de la multe din deprinderile rele ce le aveà.

O simplă atitudine prinsă la timp, poate schimbà întreaga fiinţă a unui şcolar.

Adeseori copii au intuiţiuni pedagogice foarte adânci.

In cazul de faţă, ei au aşezat într'o funcţiune înaltă, un elev, care aveà numai cusururi, cu speranţa să-l îndrepte şi au isbutit.

2. *Responsabilitatea colectivă.*

Intr'una din zile mă hotărâsem să vizitez şcoala unui coleg din Bucureşti, care îmi vorbeà că are o clasă foarte bună şi că şcolarii d-sale se conduc singuri.

Deoarece erà o problemă, care mă preocupà de aproape, am ţinut să-l vizitez.

Anunţ pe elevi că voiu lipsi câteva ore, fiindcă voesc să vizitez o şcoală şi îi rog foarte mult să lucreze în linişte până la orele 12, când vor plecà acasă. In acest timp vor dà ascultare preşedintelui şi elevilor cari vor face lecţiile.

Fiindcă am încredere în voi — le-am spus — şi fiindcă mai ştiu că sunteţi *răspunzători de orice se va întâmplà*, nu vă las pe nimeni care să vă supravegheze.

După aceasta am plecat, fără să spun nici unui coleg să mă suplinească.

Mărturisesc că nu s'a cunoscut lipsa mea. Elevii şi-au continuat lecţiile, au ieşit în recreaţie, fără să se întâmple ceva.

Acelaş lucru s'a petrecut şi altădată, când am fost nevoit să lipsesc dela clasă.

Iată ce raport mi-a făcut preşedintele clasei:

Domnule institutor,

In ziua de Miercuri 5 Maiu, când d-v ne-aţi lăsat singuri, toţi copii au *ascultat.*

Am făcut *lecţiile toate* şi au fost foarte cuminţi.

Preşedintele clasei, (ss) D. T. C. cl. IV.

Şc. No. 25 b. Bucureşti.

15. Simţimântul încrederii ca normă de purtare pentru un elev.

Domnule profesor,

De foarte multe ori am spus minciuni, de frică să nu mă certaţi dv. Aşà plecam de acasă la orele 7 dimineaţa şi mă jucam pe drum şi întârziam şi ca să mă credeţi d-v. spuneam minciuni şi d-v. mă credeaţi şi mă treceaţi la loc.

Şi am făcut eu de multe ori aşà, dar d-v. m'aţi *crezut până la un timp şi pe urmă nu mai m'aţi crezut.*

De atunci eu *m'am hotărât să nu mai* spun *minciuni,* fiindcă nimeni *nu mai aveà încredere în mine.*

(ss) L, I. I., cl. IV.

16. Dela răspunderi la iniţiativă.

Dela sentimentul *încrederii* şi al *răspunderilor personale,* elevii au trecut la începuturi de *iniţiativă.*

Câteva cazuri vor ilustra şi acest fapt.

In Martie 1920 președintele clasei, împreună cu alți colegi de-ai lui, au vizitat școala unui coleg, care făcea aceeași experiență ca și mine.

Au fost impresionați de numeroase afișe ce erau pe sala mare a școalei.

Din proprie inițiativă, seara, acești elevi au lucrat acasă mai multe din ele și a doua zi, înainte de a venì institutorii, le-au afișat pe coridoare.

Intr'unul scrià: „Nu fugiți pe sală".

Un altul însă erà foarte semnificativ, deoarece nu dădeà porunci și nici nu erà copiat: *„Toți elevii sunt rugați să meargă liniștiți pe sală"*.

Un alt caz de inițiativă.

Intr'o zi aflăm că un elev din clasă a murit.

In recreație se prezentară câțiva la mine și-mi cerură voe să le dau drumul să cumpere flori pentru colegul lor și să le spun copiilor să se ducă să-l petreacă la mormânt.

17. Elevii organizează singuri serbări.

Pentru lărgirea acestor inițiative, cari sunt de mare valoare, am încercat altele mai grele.

Așà la 27 Martie când s'a serbat Unirea Basarabiei, ca și la 10 Maiu, elevii au alcătuit și executat singuri *programul serbării.*

Succesul pe care l'au avut a fost mare.

Conducătorul corului a fost de nenumărate ori aplaudat pentru felul cum conduceà, iar președintele felicitat de felul cum a știut să execute programul.

18. Elevi profesori.

Se știe că spiritul de imitație e foarte puternic la copii. Lor le place să imite glasul animalelor, ciripitul păsărilor, etc.

Sunt pasionați pentru jocurile de-a *soldații, polițiști*, etc., și de cele mai multe ori fac și pe *profesorii*, imitându-le gesturile, vorba, etc...

In toate acestea ei pun ceva serios din ființa lor. Jocurile lor sunt îndreptate spre funcțiuni serioase din viață.

Le place să râdă și totuși nu le place ca învățământul să fie prea vesel.

Cine n'a observat lucrul acesta — zice Foerster — cunoaște rău pe elevi.

Intemeiați pe această plăcere de a imità funcțiuni serioase din viață și mai ales pe deosebita dragoste ce o arătau când îi rugam să mă ajute la câte ceva ce priveà învățătura, am făcut o glumă într'o zi întrebându-i:

Cine vrea să facă pe profesorul la Geografie?

La început s'au cam sfiit, însă în urmă foarte mulți s'au oferit:

Cel ce trebuià să asculte a doua zi trebuià să pregătească acasă. Cu modul acesta își învățà și el mai bine lecția și se exercità și asupra întrebărilor ce va pune. Dintre elevi se găseau unii cari puteau să facă și lecții noui, după cum văzuse că procedez eu. Astfel în fiecare zi, la fiecare materie, erà pregătit câte unul spre a înlocuì pe institutorul clasei, mai ales cei cari erau monitori la clasele inferioare.

Altă dată erau chiar câte doi elevi pregătiţi să asculte la aceeaş materie.

Imi amintesc că odată unul din elevi, pe care-l socoteam foarte slab la Geografie, s'a oferit să fie el profesor a doua zi.

Toată clasa a isbucnit în râs.

Iar el cu un gest de mirare le răspunde: „Veţi vedeà mâine ce fel voiu fi eu profesorul vostru".

Şi într'adevăr a doua zi vine destul de pregătit şi foarte autoritar şi începe să asculte lecţia.

Procedeul a fost acesta:

La început ascultau lecţiile numai elevii cei mai buni şi cu timpul făceau şi ceilalţi la materiile cari le plăceau mai mult.

La nevoie interveneam în lecţiuni cu precizări şi noui lămuriri.

Procedând astfel câştigăm din două părţi:

Pe deoparte munca educatorului se uşurează, fiindcă îşi economiseşte forţele, ascultând numai ce fac elevii şi îndreptându-i; iar pe de altă parte elevii profită foarte mult, fiindcă le place acest joc de-a profesorul şi ţin să-l execute cât se poate mai bine.

19. Educaţia reciprocă între şcolari.

In clasă elevii mai slabi erau ajutaţi totdeauna de cei mai buni.

Pentru ca să influenţăm însă şi asupra *celorlalţi şcolari din celelalte clase* am numit câte un şef de clasă şi un ajutor, cari aveau grijă să păstreze li-

nişte şi să sfătuiască pe cei mici, până intră profesorul respectiv. Ei erau îndrumaţi să înveţe arta de a sfătuì şi a convinge prieteneşte pe colegii lor mai mici.

Această procedare e o încercare care dă rezultate foarte bune: Unii din elevi doresc să aibă asemenea funcţiuni cât mai mult.

Iată ce scrie unul.

Domnule Preşedinte,

Vin să vă comunic că elevii de cl. II B. au *început să-mi respecte sfaturile date.*

Vă rog a mă lăsà tot la serviciul acesta.

Cu stimă M. N. Ion, cl. IV. Şc. 25 Buc.

Mulţi din elevii funcţionari dau dovadă de foarte multă bunătate.

Iată ici unul din rapoartele cele mai interesante:

Domnule Preşedinte,

Vin a vă comunicà că în cursul acestei săptămâni au fost notaţi 13 elevi, pe cari i-am găsi numai o singură dată că nu şi-au făcut temele bine scrise.

De data aceasta nu vi-i mai dau pe raport, căci au ascultat de sfaturile ce le-am dat şi *m'am bucurat foarte mult şi poate şi comitetul se va bucurà.*

Ce bine ar fi ca să asculte mai multă vreme de sfaturile, ce le-am dat, căci de unde ştiu, poate o vreà Dumnezeu cu clasa noastră să fie cea dintâi din capitala României Mari.

Funcţionar S. A. F., cl. IV. Şc. No. 25 b. Buc.

4 Maiu, 1920.

20. **Educaţia prin bunătate.**

„Dacă cineva vrea să facă pe altul bun, n'am alt sfat, de cât să fie el însu-şi bun".

MATIAS CLAUDIUS.

Şcoalele noastre suferă prea mult de tonul de comandă răstită, de expresii ofensatoare, pe care cei mai mulţi le consideră ca accesorii indispensabile.

Autoritatea fără generozitate — spune Foerster — e totdeauna caraghioasă.

Copii se domolesc un moment, pentru ca din nou să înceapă cu mai multă străşnicie.

Fiece cuvânt ce grăeşti, fie ce rugăminte ce o ceri, fiece observaţie ce faci — zice Foerster — dacă eşti om cu adevărat cult, să le spui cu un ton în aşà fel încât să pară că-i cunoşti de aproape pe toţi şi că le ştii viaţa.

Principiul va fi să nu-i jigneşti, să nu-i umileşti, prin cuvinte ofensătoare şi să nu-i înfrunţi niciodată.

Când le vorbeşti pe un ton respectuos şi stăpânit şi când de multe ori le ceri iertare, pentru că în anumite momente te-ai supărat poate pe ei, îţi înţeleg cu prisosinţă respectul ce-l ai pentru ei, pentru sufletul lor delicat şi tare mult îi impresionează acest fapt de a le cere iertare.

In sprijinul celor spuse, voiu cità un caz foarte înduioşător, petrecut la Şcoala de aplicaţie de pe lângă şcoala normală din Bucureşti.

Făceam o lecţie de cânt, la care asistau şi elevii normalişti din ultimul an.

In timpul orei, primesc o adresă din partea ministerului instrucţiunii, prin care eram invitat să

trec în acea zi pe la minister, până la orele 12, să-mi aleg post în învăţământul urban.

Elevii nu ştiau de acest lucru. La sfârşitul orei, fiindcă din acea zi trebuià să-i părăsesc, le-am adresat cam aceste cuvinte:

Dragii mei,

Aceasta-i cea din urmă oră pe care o mai facem împreună. Trebue să mă duc la o altă şcoală.

Imi pare rău că sunt nevoit să mă despart de voi, cari mi-aţi fost atât de dragi şi cari mi-aţi procurat atâta bucurie.

Un lucru am să vă rog.

Dacă cumva m'am arătat vreodată mai aspru faţă cu voi, sau dacă v'am certat pentru sburdălniciile voastre, vă rog să mă iertaţi, căci nu pentru mine am făcut acestea, ci pentru voi.

Mărturisesc că n'am mai putut să continui, deoarece întreaga clasă a isbucnit în plâns.

Normaliştii — cari asistau — au fost foarte impresionaţi de această scenă.

Se auzià: Nu, nu plecaţi! Nu ne-aţi nemulţumit cu nimic! De ce plecaţi!

Am citat acest fapt nu din lipsă de modestie şi nu pentru că aş crede că nimănui nu i s'a întâmplat aşà ceva, ci fiindcă a fost un moment prea emoţionant din viaţa mea de profesor.

Oricine va încercà să trateze pe copii cu blândeţe şi prietenie, *fără însă să cadă în slăbiciune,* va

vedeà că o astfel de tratare e mult mai de valoare de cât *autoritatea* câştigată prin asprime şi porunci. Aceasta durează numai o clipă, cealaltă toată viaţa.

21. Mărturisirile elevilor cu privire la rezultatele introducerii sistemului de conducere de sine.

Mărturiile tuturor elevilor vin în sprijinul afirmărilor noastre de mai sus. Ei vorbesc mai bine de rezultatele organizării conducerii de sine şi nu ştiu care din rapoartele lor să citez.

Iau la întâmplare câteva:

1. Multe deprinderi bune am învăţat eu din guvernarea de sine a clasei!

Inspectorul curăţeniei m'a deprins să vin totdeauna curat, cei cari însemnau pe cel ce vine târziu m'au învăţat minte să vin regulat, iar ceilalţi m'au deprins să fiu *mereu ordonat*.

Domnul nostru s'a gândit bine că a înfiinţat aceşti funcţionari, fiindcă câte lucruri bune nu am deprins noi!

Ce bine ar fi fost dacă întâlniam mai de mult un profesor aşà de bun!

(ss) S. A. F. cl. IV.

2. Eu termin şcoala cu mult drag. Am învăţat multe lucruri bune dela funcţionarii clasei, fiindcă dacă vreunul îmi făceà observaţie eu nu mă supăram şi mă sileam să-I ascult.

Dar bucuria cea mai mare a mea a fost atunci când întreaga clasă m'a ales casier.

(ss) I. C.

1. Eu prin guvernarea de sine a clasei, m'am deprins să *vin regulat la şcoală,* să-mi *aduc tot ce-mi trebue, să mă joc frumos* şi să nu fac *nici-o faptă rea.*

M'am sbătut cu faptele rele, răsbindu-le odată.

(ss) A. M. A., cl. IV.
Şc. No. 25 Buc., Şoseaua Măgurele

2. Şi un altul iată ce scrie:

Eu ştiu că m'am ales cu cevà din guvernarea de sine a clasei.

Cu toate că n'am fost funcţionar, dar oricât nu puteam *să fiu, findcă nu eram corect.*

Aşà veneam târziu, nu-mi aduceam cerneală şi mai mereu îmi uitam ba câte un caiet, ba câte o carte.

Funcţionarii însă m'au învăţat minte!

(ss) D. I. cl. IV. Şc. No. 25 Bucureşti.

C. ALTE EXPERIENȚE DIN INVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

1. Școala primară de aplicație Râmnicul-Sărat.
2. Școala primară de aplicație București.
3. Școala primară de aplicație Pitești.

CONDUCEREA DE SINE A CLASEI.

Şcoala de aplicaţie depe lângă Şcoala Normală de băeţi din Râmnicul-Sărat.

Fiind numit profesor de pedagogie la Şcoala Normală de băieţi din Râmnicul-Sărat, în anul şcolar 1923—1924, atât institutorii dela Şc. de aplicaţie cât şi elevii normalişti din cl. V. au fost îndemnaţi — cu prilejul discuţiunilor şi lecţiilor avute — să aplice unele din principiile conducerii de sine a clasei.

Dăm aci raportul institutorului dela cl. I-II, trimis sub formă de scrisoare.

Mult Stimate Domnule Profesor,

Sâmbătă am avut şedinţă de *judecată şi aplicarea pedepselor la clasa mea*. Eu am asistat aproape ca un simplu spectator, bineînţeles după ce am dat instrucţiuni consiliului de judecată, (preşedintele-judecător, ajutor de judecător şi secretar).

Consiliul a aplicat deocamdată pedepse la fel cu cele din cartea D-vs, dar ce m'a impresionat, a fost că preşedintele — *preşedinta — fiind şi ea însemnată că nu s'a putut stăpânì pe sine în timpul săptămânei, şi-a aplicat pedeapsa verbal în plină adunare,* 10 rânduri de copiat. I-am atras atenţia că e prea mult şi mi-a răspuns că e puţin pentru un preşedinte.

Apoi apelând şi la aprecierile clasei, cam ce pe-

depse să mai dăm, Diamancescu a spus să cânte un cântec în fața clasei, lucru pe care nu știu dacă am făcut bine, dar l-am primit.

Lucru curios nu mi se pare că nu am dificultăți. Și aceasta mi-o explic prin faptul că elevii mei, mi se par cu inteligența înaintată în raport cu vârsta lor. *Mă așteptam, drept să vă spun, la mari greutăți, întrucât D-vs. în penultima oră de critici ne-ați atras atenția că la primele clase, guvernarea de sine aplicată de o dată, dă greș. Greul cel mai mare ce l-am întâmpinat e că trebuie să fiu atent, ca elevii să nu se însemne unul pe altul în însărcinarea fiecăruia din răsbunare.*

Cu șezătorile sunt la curent. Eri s'a făcut a 8-a ședință, la care s'a ajuns fără întrerupere. Am ur-mărit mult ce le-ar plăcea copiilor la aceste șezători ca o desvoltare a puterii de creație, impuls ce le-am făcut și dela care iată că pe ziua de ieri, o fată Dicescu Clasa III-a, o aud:

— „Domnule, ași vrea să spun și eu o poveste!"

Desigur toți copii au primit cu mare satisfacție povestea ce a fost ascultată cu mare interes.

Foile de desemn se colectează regulat.

Mai ieri, când meditam despre compunerile din clasa II-a, mi-a venit în minte să pun o întrebare elevilor mei. Dealtfel a fost prima și ultima întrebare: „Ce simțiți voi, când v'aduc aminte de D-l Radu Petre, directorul nostru?

Răspunsul celor 12 prezenți — 2 lipseau — vi-l înaintez în original pe foi libere, fără nici o corectare.

Țin să spun că aceasta e prima compunere din viața lor de școlari.

Din răspunsurile lor ies de altfel multe învățăminte pentru mine.

Să fiu veșnic bărbierit, să vorbesc încet, să fiu cu părul pieptănat frumos, să le pun nota 10, satisfacția lor; să fiu milos, să port poate și baston și însfârșit ce se mai poate vedea din fițuicile lor.

(ss) **N. D. Tomulescu**
R. Sărat 17 II 1924

Eu aș vrea să vie înnapoi dl. director Radu Petre. Mie îmi place că erà foarte bun, căci nu erà rău și era frumos și bărbierit și îmbrăcat curat și aveà ghete frumoase, aveà pălărie nouă, ciorapi foarte frumoși și avea baston.

Dumitrescu Ionel
cl. II. Școala de aplicație din Râmnicu-Sărat.

Mie mi-a plăcut că dl. director Radu Petre e bun și milos. Dânsul ne-a ascultat la intuiție. Și dumnealui a spus către dumneavoastră să-mi puneți notă bună. Și mi-a plăcut cum ne spunea să fim curați și cuminți.

Popescu Lucia
cl. II Școala de aplicație din Râmnicu-Sărat.

CONDUCEREA DE SINE A CLASEI,

aplicată la clasele a treia şi a patra dela şcoala primară de aplicaţie din Bucureşti. 1925—1926.

In anul şcolar 1925-1926, fiind numit în Bucureşti *delegat pedagogic*, pentru organizarea învăţământului supra-primar, am încercat, prin gentileţea colegului Theodosiu, să aplic conducerea de sine a clasei şi la şcoala de aplicaţie depe lângă şcoala normală a societăţii din Bucureşti.

Am făcut câteva şedinţe cu elevii claselor a treia şi a patra în faţa institutorului respectiv, şi a normaliştilor şi rezultatele se pot vedea din următoarele răspunsuri date de elevi la sfârşitul anului.

1) Noi am fost foarte curioşi să vedem cum se poate face comitetul de judecată.

Intr'o zi de Sâmbătă a venit D-l Theodosiu şi D-l Radu Petre şi ne-a spus:

— „Cine vrea să aibă pe Mândreanu preşedinte, să ridice mâna în sus". Aproape toţi copiii au răspuns că da şi aşa cu toţi funcţionarii.

Noi până acum, am fost cam obrasnici, iar de când s'a făcut comitetul de judecată ni s'a spus ca noi să ne conducem de acum înainte singuri şi să fim cuminţi şi să ne purtăm frumos cu toţi inspectorii.

2) Noi ne-am ales cu aceasta: *Să fim cuminţi şi în în fiecare zi să fim ordonaţi şi în fiecare Sâmbătă*

să facem judecata şi înainte de a începe să fim cu o frică oarecare, ca nu cumva să fie vreunul dat în judecată.

(ss) **Otincelescu A. Gheorghe**
clasa 4-a.

Domnul Petre Radu şi D-l Theodosiu ne-a înfiinţat conducerea de sine a clasei, în care au fost funcţionari: inspector de mâini şi de ghete, inspector de cărţi şi de cerneală.

Comisarul care are grijă de băieţi să nu se bată, cum e obiceiul la unii copii, dar nu-i vorbă că şi eu m'am bătut în mai multe rânduri, dar acum nu mă mai bat.

(ss) **Marinescu Dumitru**
clasa III-a primară.

Din conducerea de sine a clasei noi am folosit următoarele lucruri: Mai întâi venim la oră fixă la şcoală, pentrucă aceia cari nu veneam eram însemnaţi şi judecaţi, Am început să fim curaţi, cu batiste în buzunar, cu unghiile tăiate şi cărţile îmbrăcate.

Ştiam că ni se face inspecţie şi ca să nu păţim ruşine eram în regulă. Băieţii cuminţi erau scrişi pe o listă şi lăudaţi de domnul Theodosiu. Ca să fim scrişi pe acea listă, ne purtam bine, aşa că eram mai cuminţi. Apoi am văzut şi noi că cei cari nu se supun regulelor, se judecă, se pedepsesc şi se amendează. *Ne-am ales cu o ordine şi cu o curăţenie exemplară.*

(ss) **Mihăilescu Constantin**
clasa III-a primară.

Din conducerea de sine a clasei, eu m'am ales cu mai multe lucruri şi anume: *M'am făcut mai cuminte, am început să mă joc mai frumos, m'am făcut mai silitor, m'am făcut mai respectuos faţă de oamenii cei mai bătrâni,* am început să umblu mai frumos pe stradă, să nu râd în bancă, să am tot ce-i trebuie unui şcolar şi să ies frumos în recreaţie.

Eu m'am ales cu mai multe lucruri frumoase, care îmi vor folosì în toată viaţa mea, ca să fiu ordonat şi înţelept.

(ss) **Niţoiu I. Emilian**
clasa 4-a.

Din conducerea de sine a clasei noi am folosit următoarele:

Fiecare elev caută să se ferească de greşeli şi să fie cât mai ordonat, spre a nu i se găsì vreo vină. In felul acesta cazurile de judecată s'au împuţinat. Am mai folosit că fiecare îşi dă seama *că nu are să fie învinuit pe nedrept, că cine pârăşte pe cineva, trebuie să dovedească la judecată.*

Folosim iarăş că ne facem ideie de cum se judecă cei cari greşesc şi *vom şti să ne ferim să nu avem judecăţi când vom fi mari.*

(ss) **Vişoiu Cornăţeanu**
clasa III-a primară.

Alţi elevi iată ce spun:

Conducerea de sine a clasei *ne învaţă să ne stăpânim nervii.* Dacă vedem pe cineva râzând sau ni se citeşte o bucată care ne face să râdem prosteşte să nu râdem.

(ss) **Atanasiu Pompiliu**
cl. III-a, anul şcolar 1925-1926.

Când nu suntem cuminți, Domnul normalist, ne scrie pe cartea neagră și Domnul profesor Theodosiu ne pune note rele și să poate să rămânem repetenți.

(ss) **Savici Victor**
clasa III-a.

Din conducerea de sine a clasei am învățat să fim buni școlari.

(ss) **Romulus Cornel**
clasa 4-a.

O ȘEDINȚĂ DE JUDECATĂ
dela Școala primară de aplicație din București.

CONDUCEREA DE SINE A CLASEI

Documente, clasa III-a şi a IV-a,
Şcoala primară de aplicaţie Piteşti.
1926–1927.

Conducerea de sine. Clasa III-a şi a IV-a primară, şcoala de aplicaţie Piteşti. 1926—1927.

Proces-Verbal No. I.

Astăzi 11 Decembrie 1926, fiind zi de judecată, am dirijat împreună cu Domnul institutor, comisia de judecată, compusă din patru elevi, dintre cari, 2 din clasa III-a şi doi din clasa IV-a, având ca preşedinte pe elevul Petre O. Tudor. din clasa IV-a.

S'au judecat elevii ce nu şi-au îndeplinit serviciul în mod conştient şi li s'a aplicat pedepsele cuvenite. *Majoritatea din ei fiind găsiţi că au greşit, au fost ertaţi.* In decursul acestei şedinţe de judecată, *am observat că erau pătrunsi de sentimentul ruşinei,* că unii din ei, chiar au început să plângă cum au fost: Balaban Ion IV-a, Călin Maria IV-a şi Bărbulescu Constanţa III-a, Morassi, ca judecător, *pedepsit din cauza necurăţeniei şi am* văzut că era *foarte ruşinat şi foarte trist pentru acest lucru, care i-a atras pedeapsa.*

Comisia de judecată, a avut foarte mare avânt de a cercetă şi de a pedepsi foarte aspru, fapt care m'a făcut să intervin adeseori, pentru micşorarea pedepselor. *Cercetau pe cei vinovaţi cu o mare seriozitate şi pedepseau mai ales pe cei cari îi găseau că mint.*

Cei din bănci erau foarte atenţi şi curioşi să audă pedepsele date colegilor. Elevul Morassi Giovani cl. III-a. *membru în comisia de judecată, era cel mai cercetător şi cel mai crud în darea pedepselor şi părea că nu-i este milă de niminea.*

O parte din elevii judecaţi, au fost pătrunşi de o frică şi chiar unii tremurau în faţa comisiei de judecată. Cu mare atenţie era ascultat raportul dat de funcţionarii însărcinaţi cu această misiune.

Funcţionarii se simţeau foarte mândri de acest lucru, impunându-se faţă de ceilalţi colegi.

Şedinţa a fost terminată cu alegerea şi afişarea desemnurilor mai frumoase în clasă, precum şi a caetelor de caligrafie scrise mai frumos.

Alegerea s'a făcut tot de către o comisie, compusă din 2 elevi talentaţi la desemn, iar caetele de altă comisie, compusă din alţi 2 elevi, cari scriau mai frumos.

Acest metod de a înfăţişà desemnul cel mai bun al elevilor în clasă, are o mare înrâurire în sufletul lor, deşteptându-le emulaţia între ei, atunci când văd că unii din colegii lor, au făcut desemnuri frumoase.

S'au găsit buni la desemn, următorii:

1) Petre O. Todor şi

2) Ancăr Traian.

Tot aşa s'a procedat şi la caligrafie şi s'au găsit că scriu mai frumos următorii: 1) Antonescu Elena, cl. 4-a, 2) Bărbulesçu Constanţa cl. III-a şi 3) Ancăr Traian clasă 4-a.

Drept care am dresat prezentul proces-verbal.

(ss) X elev normalist clasa 6-a.

Conducerea de sine a clasei, aplicată la Şcoala primară de aplicaţie depe lângă Şcoala Normală de băeţi din Piteşti (1928—1929).

Autonomia clasei. [1])

Incurajat de rezultatele obţinute anul trecut, cu *conducerea de sine a clasei,* cu elevii de cl. III—IV, în ceace priveşte menţinerea disciplinei, am încercat acest metod şi anul acesta.

De data aceasta aveam deaface cu copii mici, (cl. I—II), cari deabia puteau vorbì, lipsiţi complet de ceace înseamnă şcoală.

Deocamdată am încercat să le câştig *încrederea* şi *dragostea,* atât pentru *mine, cât şi pentru şcoală. Am realizat acest scop prin purtarea mea prietenoasă faţă de ei, prin cântece, jocuri şi o libertate mai accentuată decât la clasele celelalte.*

La început eu făceam inspecţie dimineaţa la curăţenie şi controlam să văd dacă şi-au adus tot ce le trebuie pentru şcoală. Sub *pretext că sunt puţin ocupat la catedră,* am încredinţat o parte din aceste însărcinări *elevilor cari voiau să le facă.*

„Eu vreau să caut o bucată frumoasă pe care să

1) Din raportul D-lui Rădulescu, institutor la Şcoala de aplicaţie din Piteşti. (Vezi anuarul pe 1928—1929).

v'o citesc după ce terminăm lecţia. *Pe cine vreţi voi să alegeţi să facă control în locul meu?"*

După ce-şi terminà însărcinarea, eu făceam un contra control şi găseam momentul de a-l lăudà, pe elevul ce făcuse inspecţia.

„Tu poţi să inspectezi tot aşà de bine ca şi mine! Vreţi voi să vă inspecteze el?"

In felul acesta am dat însărcinări de a controlà *curăţenia ghetelor, a clasei, de a îngriji de tablă, de materialul clasei, de a aranja desemnurile pe pereţi,* etc.

După mai multe săptămâni, au constatat rezultate îmbucurătoare şi au ajuns cu toţii la concluzia că e bine să se conducă singuri. Şi-au ales *preşedinte, membri* şi *casier. In fiecare săptămână, Sâmbăta, raportau în ora de judecată pe cei cari nu au respectat sfaturile date,* ca şi pe cei cari au dat dovadă de multă conştiinciozitate. *Numele acestora se afişà în* clasă, spre a fi un îndemn şi pentru cei îndărătnici. Tot ei au hotărît ca *fiecare elev să aducă cinci lei pe lună, din care să se cumpere cele necesare pentru întreţinerea curăţeniei şi împodobirea clasei.* Casierul trebuià să prezinte notele de cumpărături şi să dea seama la finele lunei de încasări şi cheltueli.

Sentimentul încrederii personale se citeà pe feţele lor şi cu multă plăcere îşi îndeplineau însărcinările.

Fiecare elev, a devenit sfătuitorul vecinului, când acesta se abătea dela buna conduită.

Totdeauna când am voit să facem o excursiune, o plimbare în oraş, sau să întrebuinţăm vreo oră liberă, am cerut şi consimţământul lor.

Ei erau încântaţi că li se dă o importanţă aşà de mare şi în interiorul lor, desigur că se petrecea un proces de transformare sufletească.

Succesul acestui procedeu, depinde însă de importanţa pe care i-o dă însu-şi învăţătorul. Atunci când diferite ocupaţiuni făceau ca să neglijez judecata, sau alegerea comitetului la finele lunei, observam că ordinea şi disciplina suferă. Deci, învăţătorul *trebuie să aibă clasa continuu sub supraveghere şi în mod indirect să o conducă prin sugestiile ce trebue să le dea clasei.*

Atâta timp cât învăţătorul face această încercare fără *încredere, metoda devine parodie şi e bine să renunţe la ea.*

Dacă unii învăţători au fost decepţionaţi, cauza a fost tocmai această neîncredere în reuşită.

Sâmbăta după amiază, pe lângă judecată, elevii mai aveau o oră pentru *şezătoarea săptămânală.*

Programul constà din poeziile învăţate în cursul săptămânii, bucăţi de lectură alese din diferiţi autori, potrivite pentru copii, diferite probleme, ghicitori şi cântece. Rostul acestor şezători a fost *recreativ* şi *educativ*, cu care prilej s'a căutat să se *desvolte încrederea* şi *emulaţia între elevi.*

Hr. Rădulescu, institutor
Şc. de aplicaţie-Piteşti

D. Concluziuni

Ideea fundamentală ce se desprinde din întreg *sistemul foersterian* este să *deprindem pe copii să se conducă singuri.*

La baza organizării stă principiul *răspunderei personale* şi al *iniţiativei.*

Educatorul nu-şi dă seama cât de mult uşurează disciplina dacă în loc de a guvernà contra copilului guvernează cu el.

E surprinzător — zice Foerster — cât de uşor se lasă copiii a fi conduşi dacă îndatoririle ce le impunem le raportăm la elementele superioare, eroice ale fiinţei lor.

Rezistenţa elevilor nu e determinată totdeauna de elementele inferioare, animalice, ci adesea de o protestare a elementelor superioare, care se simt jignite şi nu vor să lucreze în mod mecanic, prin supunere oarbă.

Conducerea de sine a clasei e o încercare de *educaţie socială* de mâna întâia. *Copii lucrează toţi pentru binele comun, fiecare după aptitudinea sa şi în măsura în care se pricepe.*

In clasele unde se aplică conducerea de sine, copii muncesc cu mai multă *dragoste*, cu mai multă *perseverenţă*, cu mai multă *răbdare* şi cu mai multă *iniţiativă*, de cât în clasele unde morala este învăţată la ore *fixe*.

Munca colectivă liberă duce la progrese mari.

Pretutindeni, ni se spune, că sistemul conducerii de sine, are o înrâurire din cele mai binefăcătoare şi constitue un mijloc puternic de a învăţà pe copii *ordinea şi disciplina de sine, darul observaţiei, deprinderea de a deosebi binele de rău*, etc...

Elevul învaţă să-şi *poruncească* lui însu-şi — *prin exerciţii de voinţă* — învaţă să se *comporte în mijlocul colectivităţii*, învaţă lecţia cea mai preţioasă

din viaţă: *responsabilitatea, pregătindu-şi spiritul către iniţiative frumoase.*

Şcolarul se simte un cetăţean liber.

Nu e nici o chestiune, care să nu fie desbătută şi pusă în aplicare imediat.

Pe lângă că avem *o conducere mai bună a clasei, prin colaborarea tuturor elementelor distinse, copiii învaţă să cunoască direct necesităţile vieţii sociale, în diferitele ei drepturi, funcţiuni şi datorii, fiind astfel o pregătire minunată a viitorului cetăţean.*

Prin conducerea de sine a clasei munca *educatorului* se uşurează, *disciplina se îmbunătăţeşte* şi inima copiilor *se înnobilează cu simţimintele cele mai alese.*

Prin ea se *formează caracterul* — datorită exerciţiilor de voinţă *individuală* şi de răspundere *în mijlocul vieţii şcolare,* — şi-i face pe elevi să cugete mai serios la drepturile şi datoriile lor, înarmându-i pentru viaţă.

Trecând o parte din griji în mâinile elevilor, aceea care constă în a asigurà ordinea elementară, educatorul nu se mai ocupă de toate amănuntele.

El trebue să reprezinte o ordine înaltă, neamestecându-se în toate mărunţişurile vieţii şcolare, fiindcă numai aşà elevii îl vor stimà şi iubi.

Ceeace trebuie avut în vedere în aplicarea sistemului conducerii de sine, este ca educatorul să fi pătruns bine sistemul, fiindcă altfel vom asistà la încercări inutile şi poate chiar păgubitoare şcoalei.

Să nu se facă din şcoală un joc de-a funcţionarii şi cu aceasta să se creadă că am făcut totul. Nu!

Organizarea trebue introdusă pe *nesimţite,* cu foarte

multă precauţiune pornind dela elementele cele mai simple, pentru ca după luni de zile să poată luà o formă completă.

In orice moment educatorul va căutà să strecoare câteceva serios din viaţa socială introdusă în şcoală şi-i va face mereu atenţi pe elevi de *însemnătatea încrederii şi a responsabilităţii* cuiva în mijlocul semenilor săi.

E. Din aprecierile făcute asupra ediţiei I a lucrării de faţă.

Ne-am îngăduit să adăogăm şi câteva din aprecierile ce s'au făcut cu privire la această lucrare, nu din lipsă de modestie, ci mai mult din dorinţa de a atrage atenţia, celor cari se preocupă de chestiunile de educaţie, asupra *marei importanţe, ce prezintă astăzi educaţia morală şi socială pentru viaţa neamului nostru.*

Scrisoarea Domnului Profesor Universitar I. Simionescu.

Stimate Coleg,

Mulţumesc pentru *interesanta lucrare* ce ai avut bunăvoinţa să mi-o trimeţi, dorindu-ţi cât mai spornică activitate în domeniul pedagogiei, în care este atâta, atâta de mult de lucrat, pentru a o pune pe temeiul adevărat al etnicităţii noastre.

Cu toată colegialitatea,
(ss) *I. Simionescu*
Profesor Universitar, Iaşi.

Dintr'o recenzie, apărută în Revista Generală a învăţământului (Dec. 1924):

„Conducerea de sine a clasei", de d-l *Radu Petre*, prof. de pedagogie, e o lucrare din cele mai interesante şi mai folositoare. Cititorul are impresia că o

lume nouă: dreaptă, harnică şi fericită, se ridică peste confuzia morală şi mizeria post belică; şi dacă cititorul e învăţător, îşi simte, cu mulţumire, sporite şi încrederea în puterile sale de educator şi mândria de a fi în slujba idealului. Căci ce este lucrarea d-lui Radu Petre. O lămurire luminoasă a direcţiei noui în educaţia morală şi socială a tinerimii şi o temeinică îndrumare practică, întărită prin experimentare cu deplin succes a noului sistem.

Direcţia nouă în educaţia morală socială este înfăţişată în mod critic în partea I-a a studiului, sub titlul „O nouă filosofie a educaţiei", unde într'o formă clară şi concisă autorul face o caldă pledoarie pentru *iubirea şi respectul copilului, pentru desvoltarea liberă a personalităţii, pentru libertatea morală şi pentru dreptatea socială.*

In sistemul de educaţie morală socială pe care-l recomandă d-l Radu Petre, care este sistemul foerterian, *conducerea de sine* este faptul fundamental. Elevii să fie îndrumaţi şi ajutaţi să se desvolte şi să se desăvârşească singuri, prin proprie cugetare, prin faptă din iniţiativă proprie, printr'o supunere unită cu libertatea, o supunere liberă şi o libertate mărginită de răspundere, prin exerciţii de voinţă, voinţa de a făptui şi de a renunţà, prin lupta cu ei înşi-şi, pentru triumful personalităţii morale asupra individualităţii naturale. Şi unul din cele mai bune mijloace pentru ajungerea acestui ţel este: *organizarea clasei, şi chiar a şcoalei întregi,* ca o comunitate condusă de elevii înşi-şi, în care fiecare să se simtă solidar şi răspunzător. Astfel organizată vieaţa şcolară, ea este în mic *vieaţa socială reală,* în care copii vor intrà

mai târziu pregătiţi prin intuiţiile morale-sociale adevărate, prin normele stabilite de ei înşi-şi şi mai ales prin deprinderile formate la şcoala vieţii din „clasa *comună*", ori din „şcoala *stat*".

In partea II-a, cu care-şi închee lucrarea, autorul expune experienţa sa făcută cu elevii de cl. IV primară la o şcoală mărginaşe din capitală. E o ilustraţie desăvârşită a temerniciei acestui sistem, prin izbânda deplină a experienţei, şi tot deodată un plan minunat de procedare la aplicarea lui. Expunerea cuprinde şi numeroase „acte scrise" de-ale elevilor, ca: rapoarte, adrese, procese verbale, privitoare la conduită, higienă, biblioteci, casă de economie, serbări, etc., precum şi numeroase exemple de exerciţii de voinţă: toate foarte interesante şi sugestive.

Publicând această „modestă încercare", cum zice singur, d-l Radu Petre a contribuit simţitor la propăşirea şcoalei noastre, acelei primare în deosebi.

Invăţătorii şi normaliştii vor găsi în „Conducerea de sine a clasei" o preţioasă îndrumare şi un energic îndemn.

(ss) *D. Theodosiu.*

Iubite Domnule Petre,

Nu vă mai spun cu cât nesaţ am străbătut cele 70 de pagini ale broşurei D-tale, de un format foarte simpatic; partea introductivă, împrospătându-mi admirabilele precepte pedagogice ale lui Foerster (şi cu aceasta, lucrarea ce însu-mi am ţinut la unul din seminariile d-lui profesor G. G. Antonescu); iar partea a doua, *aducându-mi aminte de acea neuitată Sâmbătă a judecăţilor, dela şcoala primară din Măgurele.*

In speranța că nu-mi veți refuza vreodată eventuale sfaturi în privința aplicării *„guvernării de sine a clasei”*, rămân al Dv. îndatorat.

(ss) *Prof. I. N. Dianescu*
Liceul din Tecuci.

Brăila 6 August 1926.

Domnule Profesor,

Inchid cartea cu părere de rău că am terminat-o, dar cu sufletul plin de admirație pentru cele ce ea cuprinde. D-voastră ați făcut ca teoriile să se traducă în fapte, arătând drumul celor doritori de a-l cunoaște, drum ce nu pare lipsit de obstacole.

Ați știut a găsi și pune la lucru părțile bune din sufletul micuților copilași, ajungând astfel scopul către care orice educator trebuie să țintească.

V'au ajutat la aceasta priceperea și calitățile Dvs., între altele dragostea și bunătatea pe care văd că însăși micuții copilași v'au recunoscut-o. M'a impresionat mult cuprinsul rapoartelor lor și mai ales acel rămas bun ce vi l-ați luat D-v. dela elevii școalei de aplicație. Ce lucru mare e bunătatea! Și dacă elevii în sinceritatea lor, v'au mărturisit-o, v'o mărturisesc și eu. Ați muncit mult, dar ați știut a face ca munca să vă aducă mulțumiri. Lucrarea D-v. mi-a dat de gândit. Mă întreb oare, voiu isbuti și eu? Cred că e de datoria mea să încerc.

Aș avea mare mulțumire să îndeplinesc cel puțin o parte din cele ce Dv. ați îndeplinit. Numai să pot. Sunt veselă că am lucrarea Dv., care mă va călăuzi,

lucrare pentru care țin să vă mulțumesc foarte mult că mi-ați trrimis-o, deși n'am voit ca scrisoarea mea să vă supună obligației de a mi-o dărui.

(ss) *Octavia Popescu*
învățătoare.

27 Maiu 1927 Bărcănești Olt.

Stimate Domnule Petre,

Am primit și restul lucrărilor Dvs. pe care le găsesc de o deosebită valoare.

Chiar azi am terminat de cetit: *„Conducerea de sine a clasei”*. Mă miră foarte mult că o lucrare așa de importantă nu s'a recomandat normaliștilor din ultimul an ca lectură.

Cetind-o cu o deosebită atenție, am găsit în ea foarte multe lucruri interesante. Acum, când vă scriu, îmi zic: „Ce bine ar fi, dacă s'ar găsi cât mai mulți din aceia, cari fac parte din clasa *educativă,* să caute să pună în practică principiile unui pedagog însemnat. Mult ar câștigă școala.

Vedeți, Domnule Petre, acesta e răul fundamental, cauza generală, că nu obținem rezultatul teoriei în practică, pentru că nu se experimentează, nu se fac sforțări ca teoria să se și practice.

(ss) Emilia Ciurezu, învățătoare.
comuna Fieni-Dâmbovița

Dragă Radule,

Isprăvii azi de cetit în întregime broșura ta, care mi-a procurat adevărată plăcere în expunerea teoretică a metodei foersteriene în educația morală; dar

mi-a captivat tot interesul cu experimentele tale pedagogice. Publicând-o, eu cred că ai făcut o faptă bună, aducând un real serviciu corpului didactic primar, lipsit de astfel de expuneri succinte, bazate pe experienţe proprii pedagogice. Aştept cu nerăbdare cercul cultural să o împărtăşesc cu toată căldura colegilor de aci.

Cu toată dragostea,
(ss) *D. Udrescu*
Institutor
com. Cepari-Argeş

CUPRINSUL

De acelaş autor:

Rolul învăţătorului ca factor de îndrumare socială

cu următorul cuprins:

1. *Rolul social profesional.*
2. *Rolul social cultural.*
3. *Rolul social economic.*
4. *Rolul învățătorului în întocmirea politico-socială.*
5. *Invățătorul ideal.*

(In editura Scrisul Românesc, Craiova, Lei 20).

Va apare:

Problema interesului şi Metoda centrelor de interes

şi

Experimentări şi realizări în spiritul şcoalei active

8,00

CĂRŢI PEDAGOGICE

apărute în

Editura Librăriei „CULTURA ROMÂNEASCĂ"

I. NISIPEANU.

Şcoala Activă, cartea II, Didactica . . . . 35.—

I. NISIPEANU şi T. GEANTĂ

Şcoala activă vol. I. Metodica Religiei şi a limbei române. . . . 150. -

Şcoala activă vol. II. Viaţa în studiul matematicilor . . . . 150.—

Şcoala activă vol. III. Viaţa în studiul ştiinţelor naturii . . . . . 150. -

Şcoala activă vol. IV Pentru Reforma Învăţ. Istoriei . . . . 150.—

Metodica învăţ. primar 75.—

Didactica . . . . 47.—

Pedagogia Generală pentru clasa IV normală 40. -

DR. P. GHIAŢĂ, I. VOICULESCU, ILIE DIACONESCU şi IORGU STOIAN.

Cunoştinţe Generale de Literatură, Logică, Instrucţie Civică. Geografie, Zoologie, Botanică, Anatomie, Biologie şi Agricultură . 200. -

CLAPARÈDE.

Psihologie şi Pedagogie, traducere de I. G. Marinescu — ed. II-a . . 15.-

STEL. CONSTANTINESCU.

Din problemele educaţiei — ediţia III, premiată de Academia Română, 30.—

Cum se creşte copilul după F. Klein 25.-

Cum se instrueşte copilul — după F. Klein . . . 25.-

I. GĂVĂNESCUL.

Istoria Pedagogiei . . . . 65.—

Didactica . . . . —.—

Noţiuni de Pedagogie Generală . . . . 30.—

Chestii Filosofice de Estetică, Etică. Psihologie . . . . 50,—

GR. PATRICIU.

Metodica învăţământului primar . . . . 20.—

Didactica generală . . . 15.—

I. G. MARINESCU.

Spicuiri din Psihologie şi Pedagogie — Traduceri . . . . 10.—

Cele mai frumoase pagini din Pedagogie şi Psihologie . . . . 25.—

Corpul şi sufletul copilului — traducere. . . —.—

Şcoala şi Copilul, traducere . . . . 15.—

Pedagogia Experimentală, Bazele traducere . . . 25.—

Pedagogia Experimentală Aplicată, traducere . . 25.—

GABRIEL COMPAYRÉ.

Froebel şi grădinile de copii . . . . 5.—

Herbart. Educaţiunea prin instrucţiune, traducere de I. Mihăilescu . . . 12 —

Montaigne şi Educaţiunea Judecăţii . . . . 12.—

Preotul Girard şi Educaţiunea prin Limba Maternă . . . . 10.—

T. VASILESCU şi GH. STELORIAN

Călăuza membrilor Corpului didactic . . . . 120.—

GH. SIMEON.

Bazele Studiului Copilului . . . . 30.—

Psihologie şi Educaţie . 15.—

H. SPENCER.

Despre educaţie. . . . . 25.—

I. GHIAŢĂ.

Lectură pedagogică şi socială . . . . 20.—

D. TEODOSIU.

Pedagogia practică I. Didactica . . . . 50.—

Pedagogia practică II. Metodică . . . . 60,—